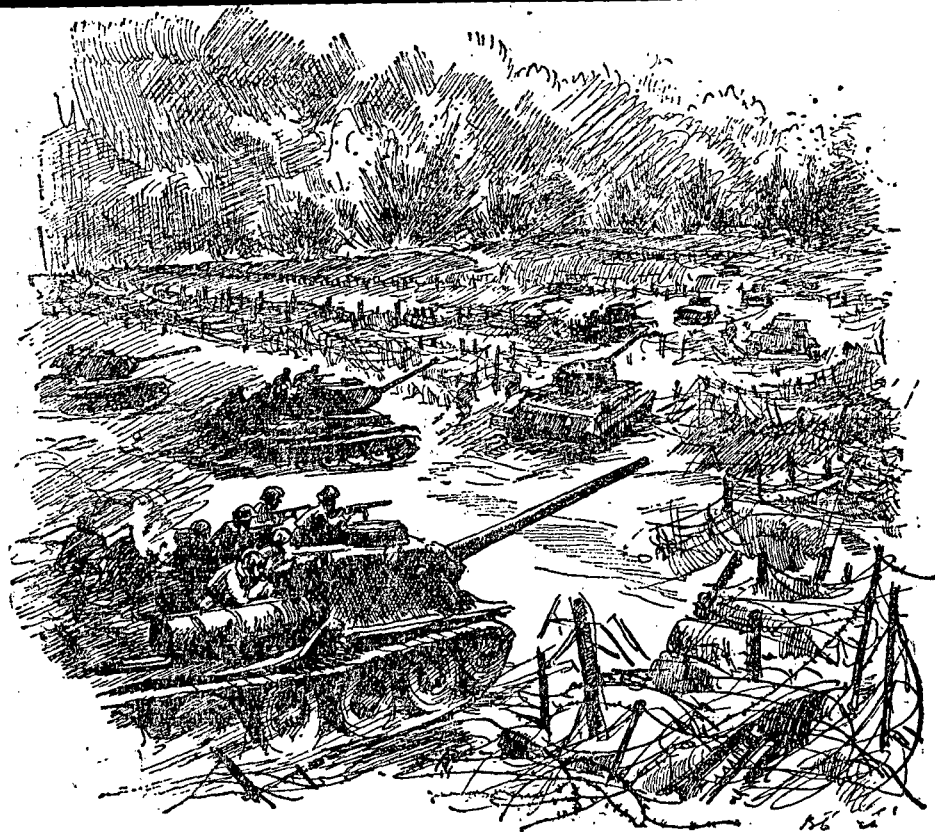

ההבקעת מערך זכנצד

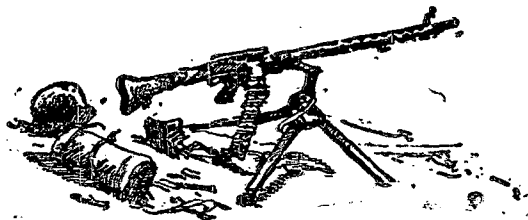
עוצבת דגלים סוביטית במנצע פריצה

מאת רב-סרן ל. נ.

עם דמדומי היום הצפוי החם של אמצע קיץ רוסי בשנת 1943, בקטע מקטעיו המרובים של המרחב הדרום-מרכזי בחזית המזרח הענקית, בו היה נטוש באותם ימים מאבק עקוב-דמם וגורלי, החלה נפתחת ומתרחשת עוד מערכה אחת ממערכות חזית-המלחמה הגדול. כל הלילה נמשכה בקויהתפירות ובאזורי-העורף הקרוב הסובייטיים תכונה קדחתנית. גמרו את ההכנות האחרונות, בדקו את רשימות הציווד הנחוץ והמצוי, ניקו "סופית" כל-ינשק, ספרו את התחמושת שבאשפות-הכדורים, בתרמיל ובארגז, התקינו גשרוני-מעבר שיוטלו על גבי תפירות, מדדו את סרטי מפלסי-הנתיב-במוקשים ובדקו את פנסייהם, התחלקו, עד לפרט האחרון, בתפקידים ל"מחר". עוכרי בתי-חולים שדה ניקו אותם ניקוי-אחרון, ורופאים ומפקדים בחנו את מצאי התחבושות והתרופות שיימצא "תחת היד". במחפרות-המפקדות בערו הפנסים כל איתו לילה קצר. ובטרם יצא הלילה — כבר האיר היום: — "שחר" מלאכותי, פיר אשם של אלפי קני-יירה, שבא באותה גזרה מהצפון, נתוסף על הבהובייה-שחר הראשונים שממזרה, ומשרע-מרעמו של כות-ארטילריה סוביטי אדיר זה — החלו נראים, ומתרבים בהדרגה, מעבר-הדרום,

גם רשמי התותחים הגרמניים — ארטילריית-המגן של המערך הגרמני, ואתה המרגמות, המקלעים למיניהם ורכיבי-הרגלים.

מטוסים למאות התעופפו בשמי הגזרה עוד מליל-אמש (ליל-ה-11 ביולי) ומראשית לילה זה. מהם הלמו באיזור-העורף של החזית הגרמנית, מנעו גישת תגבורות, שיבשו אספקה — ומהם התקיפו את רצועות-העמדות במישורין. הם המשיכו עתה בהופעותיהם מדי-פעם — הן לפי תכנית מסומנת מראש והן לפי „הזמנות“ ודרישות-המצב — גם במהלכו של הקרב עצמו אותו-יום. ברם, משעה 0320 לא היו עוד רעמי-פצצותיהן אלא תוספת ו„תכלין“ לאותה נהימה אחרת, המוצקת, המגושמת והמתמיה-יותר, של קרוב לאלף קנייתות-חומר-גמה, אשר נפתחה או. היתה בה הפסקה לשהות-קלה — הפסקה „פסיכולוגית“, ואפשר אף לומר טקטית — ושוב נתחדשה, ונמשכה לסיורגין, בשפכה זרמי-אש על קו המערך הגרמני הערוכים בזה-אחרי-זה — ראשון, שני, שלישי ב„רצועה“ הראשית, ומאחריה עוד ועוד. ב-0605 קם על רגליו וזו חיל-הרגלים; ופתח בהתקדמות על פני-שטח חלקי-יערי וחלקי-ביצתי זה, אשר מספר כפרים שעל פניו מסמנים בו נקודות ציון ומשען. היה זה ריכוז-כוח אדיר וצפוף, גזרה בת ארבעה ק"מ בקושי — והנה נעו על פניה שמונה-עשר גדודי-רגלים, ערוכים במבנה תלת-גלי עמוק, כשמאחריהם מתקדם לאט עוד דרג נוסף, ובו תשעה גדודים. התוקפים התקדמו — הקדימים רצו או זחלו, ואלה שמאחריהם צעדו תוך ידיעת השטח שלפניהם, ותוך הכרת פני האויב הצפוי. חלק ניכר משדות-המוקשים הקרובים היו כבר פרוצים — חלק לרגלים, וחלק גם בשביל טנקים. בקטעו של לפחות גדוד אחד כבר היה חקוע „טריו“ לתוך שני קווי-החפירות הראשונים של הגרמנים; אך לא רק אלה היו נהירים לכוחות המתקדמים. הם — או מפקדיהם, אלה שצמ גודי-הרגלים ואלה שעם סוללות-הארטילריה המסייעות או הנלוות, ודאי שאלה שביחידות-הסיירים — ידוע-ידעו את תנוחתן (ואת קווי-אשן) של סוללות היריב, הם הבחינו בעין מורגלת בישובים המותקנים להגנה הפזורים

על פני איזור-הקרב, הם ידעו היכן לצפות למכשולי-חיל, היכן לשדות-מוקשים, היכן לתעלה נגר טנקית, היכן לערוצו של נחל שגדותיו ביצה. הכוח המתקדם ידע מראש אלו סידורים טכניים יידרשו להתגברות על מכשולי אויב ועל מכשולי-טבע כאחוז הוא גם ידע — לפחות, למשך אותו יום — היכן הן, בערך, עתודות האויב, מה ריחוקן, כמה זמן נדרש להן למסע-הגשה — ואף ידע מי הם עוזריו, אשר יפריעו לעתודות אלו להגיע-למועד. הוא הוסיף והתקדם. התותחים והמרגמות המשיכו ברעמם, בהעתיקים אשם, תכליתית, ממטרה נחוצה אל מטרה נחוצה-עוד-יותר, כשהם בולעים ופולטים אלמי-אלפים של פגזים ופצצות, והתרמילים הריקים נערמים בגבעות-גבעות מאחרי כלי-היריה. אספקת הקרב — זה, אפשר לומר, הדם שבקורקיה-הקרב — תחמושת, ציוד-הנדסי, דלק לרכב — הוסיפה לזרום קדימה. שיירות-שיירות נסעו בעורף, ושיירות-תובלה קדמיות היו נכנסות אל תוך פאתו של שדה הקרב עצמו. המכונה הענקית של אפסנאות, רפואה, אספקה-ארטילרית, מגנון-הנדסי, הכנון-וביצוע, פעלה כמתוכנן — ואף הסתגלה מדי-פעם אל הבלתי-צפוי. בעורף הקרוב כבר החלו להיסלל דרכים זמניות, על פני חפירותיו של ידיד ושל אויב, לגישה אל הגייסות המתקדמים. סוללות ראשונות החלו כבר מעתיקות-עצמן קדימה. המנגנון הענק פעל — והקרב התקדם והלך.

כיצד הושג כל זה? כיצד הוכן, תוכנן, אורגן? כיצד נתאפשרה התקדמות מנצחת כזאת כלפי אויב כה מוכשר וחזק, מלומד מלחמות ושבע-נצחונות? מה היה הסוד, המפתח, של התגברות בוטחת ותקיפה זו על שפע המכשולים, על מערר-הגנה אדיר? הבה ונספרה גם על זה: — כיצד הוכנה ההתקפה-המנצחת והוכשרה הבקעתו של המערך-המבוזר.

פרקי מבוא

הרקע הכללי

בסוף מרץ 1943 חלה בזירת-המזרח של מלחמת-העולם השניה הפוגה ממושכת. כתוצאה מהתקפת הגנרל הסובייטי באיזור סטלינגרד, והקרבות באוקראינה ובדרום-מרכזה של רוסיה, שבחורף 1942/1943, נתהוו בקר החזית שבגזרה-המרכזית שתי בליטות: — האחת, שנמצאה בידי הצבא הסובייטי, מסביב לעיר קורסק ("קשת-קורסק", לפי כינויה ה"מקובל"); והאחרת שבידי הגרמנים, מסביב לעיר אוריל (צפונית לבליטת-קורסק וכ-350 ק"מ דרום-דרום-מערב ממוסקבה).

הקרבות המכריעים נתחדשו בהתחלת יולי 1943, כשהגרמנים פתחו בהתקפה — במגמה להשמיד את הגייסות הסובייטיים הנמצאים ב"בליטת קורסק על ידי שתי התקפות מתמקדות* (מצפון ומדרום — שתיהן בכיוון אל קורסק**). אחרי הישגים התחלתיים, נבלמה התקפת הגרמנים על ידי הצבא הסובייטי, שידע ל"התכונן לה בצורה נאותה. כאחת הסיבות לבלימה זו שימשה מתקפה סובייטית, שנערכה באותו זמן עצמו באיזור אוריל; שכן זו העמידה בסכנה את עורפם של הכוחות הגרמנים התוקפים את בליטת-קורסק מצפון. הגרמנים נאלצו עתה להעתיק חלק מכוח-ההתקפה לצרכי-התגוננות, מול הכוחות הסובייטיים שהבקיעו את מערך-ההגנה הגרמני מצפון וממזרח לעיר בולקוב ואיימו על אוריל.

פרשת-קרב זו תעסוק בפעולה התקפתית שבוצעה ע"י אחד הקורפוסים הסובייטיים, ש"פעל כחלק מן המאמץ-העיקרי של הארמיה-האחת-עשרה אשר השתתפה במבצע ה"ל — קורפוס-הגוארדיה הרגלי (בלשון הצבא הסובייטי "הרובאטי") ה-8.

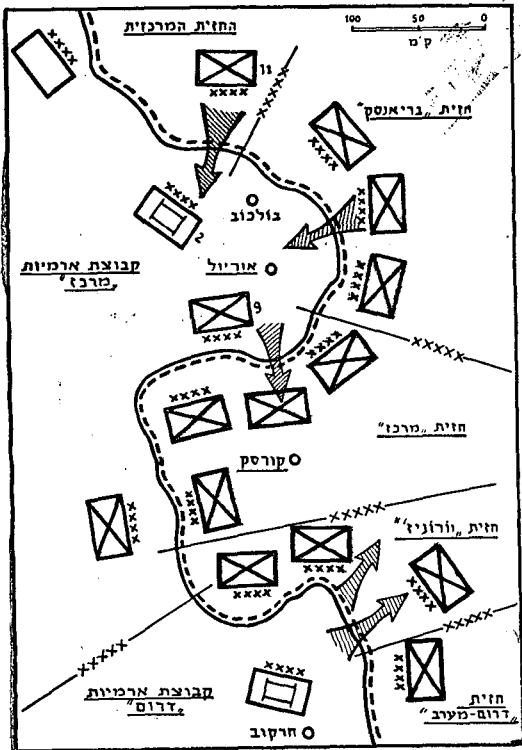
קורפוס-הרובאים ה-8 קיבל כבר בהתחלת מאי 1943 ממפקד הארמיה האחת-עשרה*** את ההנחיות להכנת התקפתו. לפיהן, צריך היה קורפוס זה להשלים עד 20 במאי 1943

* מתמקדות — קונצנטריות.

** מבצע "ציטל" ("מזודה") כפי שכינהו הגרמנים. הגנרל באגראמאן, שעתידי היה להיות, החל מקיץ 1944, מפקד "החזית" הבלטית-הראשונה; עתה — מרשאל.

מרשם "א"

המצב בקטע המרכזי של החזית הגרמנית-הסובייטית בקיץ 1943

קו החזית בהתחלת קיץ 1943
כיוון המתקפה הגרמנית ביולי 1943
תכנית מתקפה סובייטית באיזור אוריל

את הכנותיו להבקעת מערך-ההגנה הגרמני שממולו, בקטע שבין סיראיא ופיריסטריאז' (ראה מרשם ב' בעמ' 16).

לפי פקודת-ההתראה של מפקד הארמיה, צריך היה הקורפוס ה-8 לפעול בכיוון שנבחר לשמש כמאמץ-עיקרי של הארמיה כולה, ל"השתלט על מתחמי-ההגנה של הגרמנים שנשענו על הישובים ביליורק ופיריסטריאז'; ובהמשך התנופה בכיוון דרומה — להגיע ב"כוחותיו העיקריים בסופו של יום-המבצע ה"ראשון (יום ה"ע)" עד אל הקו אובוכובואז'י-אניבו. בעבור יחידת הקורפוס ה-8 את הקו סטאריצה-ריצ'יצה, יוכנס למבצע קורפוס הטנ"ק ה-5, המשמש כ"קבוצת-גייסות-ניידים"

העיקרית שעשויה היתה לשמש לתנועת אמצעי תובלה ממונעים היתה דרך-העפר קולוסוב-סטאריצה-אוליאנובו. גשרי העץ נמצאו במצב רע למדי והיו טעונים חיזוק ושיפוץ; חלק מ-הגשרים — הן מגשרי-היסוד והן מגשרי-החליפין — היה הכרח להקים רק עתה. צירופם של מסיבות אלו הצריך מאמץ הנדסי רב גם בשלב ההכנה, וגם במהלך המתקפה גופה.

בעומק של 5—6 ק"מ מקו-החזית ובמקביל לו זורם נהר קטן בשם פומינה, שלא היותה כל מכשול רציני בשביל התוקפים.

במשך עשרת החדשים של הימצאותם באזור לא חסכו הגרמנים מאמצים כדי להכשיר את הקרקע להגנה חזקה.

ארגון השטח על ידי המגינים

היתה זו הגנה יציבה ומודרכת-לעומק. סמוך לקו-החזית היא נשענה על קוים של חפירות-קלעים רצופות. ובעומק — על מוצבים ומתחמים מקשורים בינם במערכת-אש מתוכננת היטב.

במערך הגרמני העומד ממול הקורפוס ה-8 — נמצאו שתי רצועות הגנה.

רצועת-ההגנה הראשית היתה מורכבת מעמדת-הגנה עיקרית ומעמדות העתודות (ה-רגימנטיות והדיביזיוניות או כפי שכינו אותן העמדות השניה והשלישית) — כשעומק הרצועה הכללי מגיע ל-5—7 ק"מ.

עמדת-ההגנה העיקרית שבה כללה שני קוים של חפירות-קלעים רצופות, (ובמקומות אחדים שלוש) המקושרים בינם בתעלות-קשר. המרחק בין קו-החפירות היה מ-150 ועד 400 מ'. בחפירות עצמן הותקנו, במרחק 70—80 מ' אחת מהשניה, עמדות-אש בשביל מקלעים קלים ובינוניים, שהובלטו קדימה לשם השגת מיטב אפשרויות-הירי. נוסף לזה הוקמו בחפירות עצמן מחפים צרים, מתחת לבסיס תלי-החזה וכ-20—30 מטר מאחורי קו-החפירות הראשון נחפרו מקלטים כיתתיים ומצדיות. בטוח-רימוני-יד מקו החפירות הקדמיות נמתחו גדרות תיל, ובתוכן מוקשים נגד-אדם ומלכודות שונות. עומקה הכולל של עמדת ההגנה העיקרית הגיע כדי 1,200—1,500 מטר. עמדת העתו-

של הארמיה, ומאחוריה, בנצלן את הצלחתו של זה האחרון, תתקדמה דרומה אף הפלגות-הקדמיות של הקורפוס עד שתתפושנה את הקו ז'ויטני — קראפיבנה. ע"י כך תהווה הפלגות הקדמיות את חודו של הקורפוס ה-8 וכן את התוליה המקשרת בינו לבין הכוחות-הניידים. באופן זה צריכה היתה להתבצע הבקעת מערך-ההגנה הגרמני בקטע-חזית שרוחבו ההתחלי היה כ-4 ק"מ; טווח המשימה, ביומו הראשון של המבצע הגיע עד 12 ק"מ בשביל הכוחות-העיקריים — ועד 22 ק"מ בשביל הפלגות-הקדמיות.

עם התקפת הקורפוס ה-8 השתלבו התקפות, בכיוונים מקבילים, של שני שכניו: — מימין — קורפוס-הרובאים ה-16; ומשמאל — קורפוס-הרובאים ה-36. דבר זה איבטח את שני אגפיו של הקורפוס ה-8.

כפי שניתן לראות מתוך טבלה מס' 1 מנו הכוחות שתחת פיקודו של הקורפוס ה-8 או בסיוע לו: שלוש דיביזיות-רובאים, בריגדה ושני רגימנטים חיל-טנקים, אגד ארטילרי ה-מונה בסה"כ 926 כלי-תותח ומרגמות (בינם 36% מרגמות) ויחידות יתר החילות. כן נהנה הקורפוס מסיוע איירי חזק.

פני-הקרקע

הקרקע שבאזור זה, מקו-החזית עד לעומק של 12 ק"מ, (ז.א. — עד לקו אובוכוב-אוליאצ'גוב) חשופה, לא-ביותר מבותרת ומתנשאת-ועולה-בהדרגה לעבר הדרום. דרומה לקו אובו-כובור-אוליאנובו מתחיל שטח יערות וביצות. שטח זה משתרע לעומק של 25 ק"מ, והוא איפשר לצד המתגונן תמרון מוסווה בכוחותיו. השטח שמצפון לקו-החזית הכיל גושי-יער אחדים, שהיו מספקים בשביל להסתיר בהם את רוב הגייסות המתכוננים להתקפה.

רשת הדרכים שבאזור היתה דלה ביותר. נכבישים סלולים חסרו בכלל; ואילו דרכי-העפר היו בעונת-הגשמים הופכות טובעניות — וכך במיוחד היה ביחס לדרכים הרוחבניות*). הדרך

* דרכים רוחבניות ("לטרליות", או "רוקדיות", בלע"ז) הן דרכים המתמשכות במקביל לקו-החזית, להבדיל מן ה"עורקים" המוליכים אליו או ממנו.

בקו הישובים אובוכובו ואוליאנובו, וכללה מספר מוצבי-הגנה חזקים, גם הם נשענים על הישובים והמשלטים במקום. בקטעי-קרקע המיוערים גבנו מחסומי-עצים וועפר, שלפניהם שטח-חירבירוא עד כדי 200 מטר, והם מוגנים ע"י אש אוגפת ומאנפלות.

הכוחות המגינים והיערכותם

ברצועת-ההגנה הגרמנית הראשית נמצאו, בגזרתו של קורפוס-הרובאים ה-8, כוחות עד לשנים וחצי גדודים של חיל-רגלים גרמני ב-ערך, השייכים לדיביוזית הרובאים ה-293. מ"כוחות אלה נמצאו גדוד או למעלה מזה בעמ-

דות הרגימנטיות (היא העמדה השניה) נבנתה במרחק 1.5—2 ק"מ מקו-החזית, ובגזרת-ההתקפה של הקורפוס. היא נשענה על הישובים אוטבירשוק ופיריסטריאז; והיתה מורכבת ממוצבי-ההגנה פלוגתיים ומחלקתיים הערוכים להגנה היקפית. בתחומי עמדה זו הוקמו עמדות-האר-טילריה העיקריות.

העמדה השלישית — היא עמדת העתודות הדיביוזיות — עברה דרומה לנהר פומינה, במרחק 5—6 ק"מ מקו-החזית וגם היא כללה מספר מוצבי-ההגנה המקושרים הדדית במערכת אש ומחופים ע"י שדות-מוקשים וגדרות תיל. נקודת-הכובד במערך ההגנה הגרמנית ש-

טנקים T-34 נעים לשטח הכינוס.

דה העיקרית, פלוגה עד שתיים בעמדה השניה, וכגדוד או למעלה מזה — בעמדה השלישית. כן נמצאו כאן כ-60 כלי-יריה ארטילריים כלי-תותח בקוטרים של 75, 105 ו-150 מ"מ ומרגמות בנות 81 מ"מ) וכן מספר כלים קלים יותר, ומספר המקלעים (כולל הקלים) לא עלה על מאה. טנקים לא היו בנמצא. את העתודה המרוחקת-יותר של הקורפוס הגרמני ה-53, האחראי בעד הגזרה הנדונה, היוותה דיביוזית השריון ה-5 שאוכנה דרומית-מערבית לגזרת הקורפוס הרוסי ה-8 — במרחק של 60 ק"מ בערך.

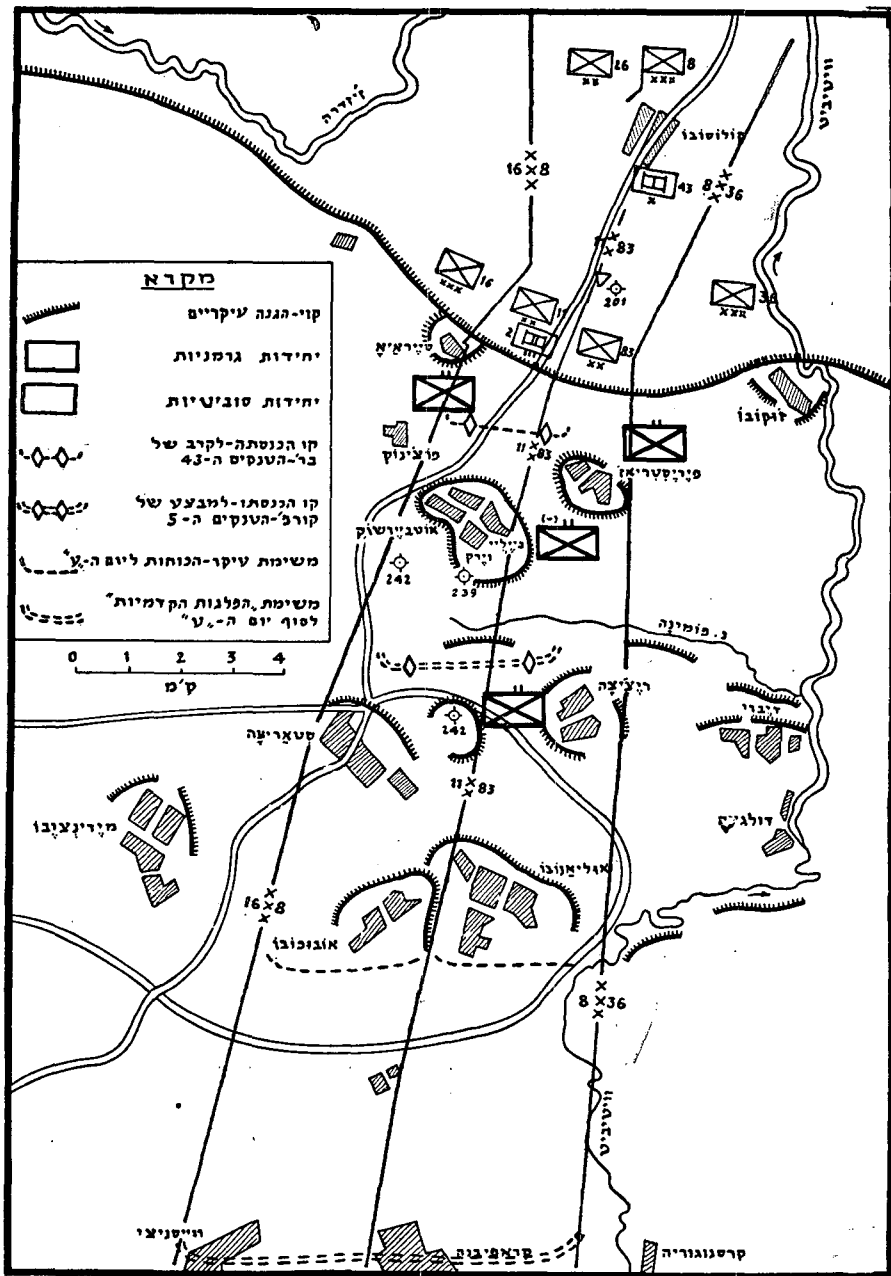
• נענין לציין, שריכוז-כוחות-ההגנה כזה נחשב ע"י המקורות הסובייטיים כריכוז חזק.

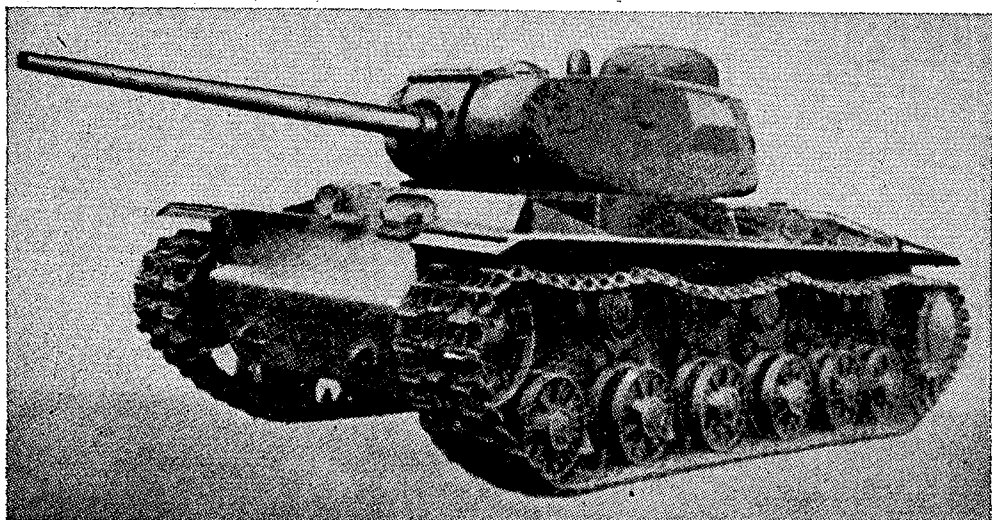
ממול הקורפוס ה-8 שימשו הישובים אוטביר-שוק, ביילי-וירק ופיריסטריאז.

בקטע בו התקיף הקורפוס התרכזה הארטי-לריה הנגד-טנקית הגרמנית בעיקר לאורך הדרך קולוסוב-סטאריצה ולפני פיריסטריאז. נוסף למכשולים טבעיים, כגון גאיות, שמדרונו-תיהם נעשו תלולים יותר, "הותלל" מדרונה של הגדה-הדרומית של הנהר פומינה, עד שהוותה תלול מפורד — וכן נחפרו במיוחד מספר תעלות נ"ט אחדות: מהן אחת באורך של 600 מ' מ-מורח לסטריאז — והשניה, צפונה לסטאריצה, באורך של 1000 מ' בערך.

רצועת-ההגנה השניה הוכנה, (אך לא הוחזק קה ע"י גייסות) במרחק 8—9 ק"מ מקו-החזית,

מורשם, ב' תכנית הקרב של קורפוס הרובאים ה-8

טנק כבד — "קלים וורשילוב"

— 2-3 מעברים ברוחב 8 מ' כל אחד, לכל פלוגת רוכאים שבדרך הראשון, זא. (לפי גדוד אחד ב"גל" הרא" של כל רגימנט) צריך היה לפרוץ בגורת הקורפוס ה-8 45 מעברים בערך; כ"5 מבין מעברים אלה צריך היה להרחיב עד 15 מטר כדי להעביר בהם את הטנקים.

העיתוי לפעולות אלה נקבע כדלקמן:

— סילוק שדות המוקשים בשטח הכינוס ובקרבת קו החזית — במשך שני לילות, מ"ע"פחות 3 ל"ע"פחות 2 — ומ"ע"פחות 2 ל"ע"פחות 1; — פריצת מע"רים בשדות המוקשים של המגינים (*) — ביום "ע"פחות 1; בזמן של הסורים האלימים; ונוסף לזה — גם כלילה שלפני יום ה"ע" (כזכור, חלק מתפקיד זה הוטל גם על הארטיילריה — בשעת ההכנה הארטיילרית).

(*) הפרצות בשדות מוקשים של האויב נעשו ע"י שימוש במטעני חנ"מ.

רתו של הרגימנט השמאלי (הרגימנט הרובאי ה-27) שבדי ביזיה, וצריך היה, בנועו בגליקומי של הסתערות הרגלים, להבקיע פרצה במערך ההגנה הקרמי. תבנית הקרב של כוח זה מובאת במרשם ד. (לפי מרשם זה אפשר גם לקבל מושג על המבנה של יחידות אלו).

ב. גם החלק השני — בהרכב של בריגדת טנקי הגוארדיה ה-43, עם גודררגלים "תחת פיקוד" שטופח מדיביזיית הרובאים ה-26, נועד לפעולה בגורת הריביונה ה-11 (*). בריגדה זו צריכה היתה להיכנס לקרב אחרי כיבושו ע"י הרגלים של היעד העיקרי של עמדת ההגנה הראשונה — ולזנק קדימה כדי לפרוץ תוך-תנועה את העמדה השנייה ותוך צליחת הגנה פומינה להשתלט על העמדה השלישית. תבנית הקרב של הבריגדה — ראה במרשם ה'.

תפעול חיל ההנדסה

על המהנדסים הוטלו התפקידים הבאים:

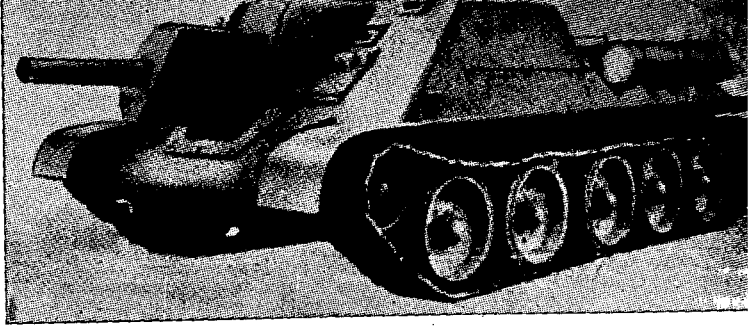
— סיור הנדסי; — פריצת מעברים בשדות המוקשים ובגדרות התיל;

— התקנת דרכי תנועה וגישרים בשביל הטנקים והתותחים.

את המעברים בשדות המוקשים צריך היה לבצע לפי החישוב הבא:

(*) ריכוז הכוח — הוא שמבטא, לפי הדוקטרינה הסובייטית, את המאמץ העיקרי. במקרה המתואר — ניתן ביטוי כולס לתפיסה זו.

בלמדס מנסינות המלחמה, ידעו המפקדים הסובייטיים להנהיג בגייסותיהם הרגלי התחפרות מתמדת. הכונה לכך, שעם כל המתנה בשטח — תהא אפילו הקצרה ביותר — היה כל חייל וכל צוות מוציאים מיד את כלי ההתחפרות האישיים מהנרתיקים ומנצלים כל הפסקה כזו כדי לחפור מחסה הן בשביל עצמם והן בשביל כלי נשקם הקיבוציים.

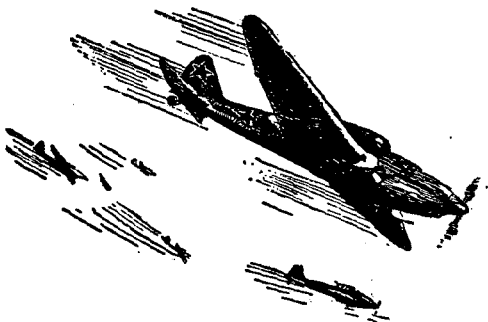

ציצים הקלים והמפציצים הליליים *) על ריכוזי כוח האדם של הגרמנים בסביבות פוזיטנוק וזיזקובו (ו.א. — מחו לגזרת הקורפוס ה-8: — כנראה, כמגמה לא לגלות במקום את כיוון המאמץ העיקרי של הארמיה).

● בשלב ההכנה הארטילרית צרי-
כה היתה האוויריה לתקוף את עתו-
דות האויב האויב המתקרבות אל שדה הקרב.

● בשלבי ההסתערות והלחימה בעומק ההגנה היה עליה:

— להפעיל מסך עשן, כ-7 ק"מ מערבה לגזרת הקרב
פוס ה-8 (המגמה — להטעות את האויב באשר לכיוון
המאמץ העיקרי);
— להבטיח שליטה מקומית באוויר;

מטוסי הסער הסובייטי "שטורמוביק" בפעולה.

— בכוח מטוסי הסער (אילושין-2) הפועלים בלהקות של 4-6 מטוסים, להדביר את אמצעי האש הגרמניים (בעיקר — הארטילריים) המפריעים בהתקדמותם של הרגלים והטנקים (טוחיבטחון שהיה נקוט בפעולות אוויריה כאלו — היה 1000 מ'); וכן למנוע נסיגת כוחות האויב שבמערך הקדמי אל מעבר לנהר פומינה;
— לאבטח את הכנסתו לקרב של קורפוס הטנקים ה-5 ולספק סיוע אווירי להתקדמותו (הכוח המוקצה לזה — רגימנט אחד של מטוסי סער — 25 מטוסים).

מיקום נקודות הפיקוד

מוצב פיקוד של הקורפוס הוקם בסביבות קולוסובו 5 ק"מ מקר-
המגע. מוצב הפיקוד של דיביוזית-
הרובאים נמצא כ-2-3 ק"מ מקר-
החזית.

תוחת-סער ס.א.א. 122

נוסף לעבודות הנ"ל, הוכנו מראש גשרוני-עץ אשר צריכים היו להבטיח את תנועת המשאיות על-פני השטח שבותר ע"י רשת-הפירות צפופה והמכתשים, שהשאי-
רום פגיעות הפגזים והפצצות יקרע.
כדי להגדיל את מספר החיילים המסוגלים למלא תפקי-
דים הנדסיים אורגן קורס הנדסי בן 5 ימים. בקורס זה השתתפה כיתת-רובאים מכל פלוגת רובאים. גלמדו כאן כאן עניני עריכת סיור הנדסי, פריצת מעברים במכשולים שונים, ומיקוש נגד-טנקים ונגד-אדם.

תפעול חיל-האוויר

במבצע אווירי כללולו סייעה לארמיה ה-11 הארמיה-
האווירית ה-1, שצריכה היתה לפעול לפי תכנית מפקדת קבוצת הארמיות. בגזרתה של הארמיה ה-11 פעלו כ-900 מטוסים. נוסף על כך הועמדו לרשות המבצע מספר יחידות חיל-האוויר (כ-600 מטוסים, כערך) מתוך עתודת הפיקוד העליון.

בשלב ההכנה למבצע הוטלו על האוויריה התפקידים הבאים:

— חיפוי על תנועת הכוחות היבשתיים לשטחי הכינוס ומניעת התקפות אוויר-איות על שטחים אלה (ביחוד — חיפוי על שטחי פריסת הארטילריה) וכן, חיפוי על החלפות הכוחות בקו.

— בליל 11-12 ביולי ("ע-1") — הפצצה ע"י המפ-

(*) זה היה השם הרשמי הניתן למטוסים מסוג "פאיר".

טנק קל 70 ז

במרחק של 2,5 ק"מ מקריהתחלה נבנתה נקודת-תצפית של מפקד הקורפוס (על גבעה 201, ובמרחק שלא עלה על 1000 מ' מקריהמגע — נקבעו נקודות-התצפית של מפקדי הריביונות.

ההכנות הלוגיסטיות

בסיסי ההספקה של הארמיה היו פרוסים באיזור המ' רוחק כ-25 עד 50 ק"מ צפונית לאיזור הקרבות, כדי לשמור על סודיות ההכנות למבצע, תכנית התחזוקה ע"י בדה בחוג קטן של מפקדים ונשלחה לעוצבות בהתחלת יולי 1943. כמו כן בוצעו כל התנועות המנהלתיות במשך הלילות בלבד, כבר ב-10 ביולי נצברה במחסנים הדיביזיוניים תחמושת בכמות של 3 מנות-אש בערך. מכמות זו נצברו בעמדות-האש כ-2 מנות; — כמו כן צברו בדיביזיות 3 מנות דלק ושמינים, 5-1 מנות מזון ומספוא. הושקע מאמץ הנדסי רב כדי לפזר, להסתיר ולחפות בצבורי אחזקה אלה מפני פגיעות אש היריב. בשלב ההכנה הממושך נבדקו ושופצו כל החימוש והציוד, כולל ציוד אישי ויחידתי-משקי (ואף הנעלים שעל רגלי החיילים נבדקו ותוקנו!!!).

ההכנות ה"פוליטיות"

כמו לפני כל מבצע, תוכננה פעולה תעמולתית רחבת-מימדים, במגמה להכין את החיילים למבצע מבחינה נפשית. תוכננו אסיפות בכל היחידות, שהרצו בהן קצינים מהסגל-הפוליטי על התפקידים העובדים לפני הגייסות במבצע המתוכנן. בהרצאות אלו שאפו המרצים להגביר

לפי המושגים הנהוגים בצבא בריה"מ "מנת אש" (מנת תחמושת) היא מושג לצרכי תחשיב לוגיסטי בלבד, שאין לו שום קשר עם נקטת קו שהוא בתפעול האש, לסוגיה. "מנת-האש" נקבעת לכל סוג וסוג מסוגי-הנשק והרי לדוגמה גודלה לגבי אחדים מהם:

לרובה ותת-מקלע — 100 כדור.

למק"ב — 2500 כדור.

למרגמה-בינונית בת 82 מ"מ ולתותח בן 76

מ"מ — 120 פצצה (120).

למרגמה בת 120 מ"מ ולתותח בן 122 מ"מ —

80 פצצה (120).

לתותח בן 152 מ"מ — 60 פגז.

תצרכות התחמושת ליום הראשון של מבצע

החקפי היא בערך 3—3,5 מנות, ואילו ליתר

ימי מבצע זה — 0,5 ועד 1 מנה.

את השנאה לאויב בהבליטם את הסבל והעינויים שסבלו אורחי בריה"מועצות מידי הכובש הנאצי.

חברי המפלגה וחברי ארגון-הנוער הקומוניסטי שובצו במיוחד בכל היחידות ותפקידם היה להשגיח על ביצוע המשימות ולשמש בעצמם דוגמה ליתר החיילים. אורגנו גם, כנהוג, ישיבות תאיהמפלגה, שבהן היו מקבלים לשרות המפלגה חברים חדשים מבין החיילים והקצינים המצטיינים.

לקראת הקרב

ההדרכה הקדם-מבצעית

כבר בסוף מאי 1943 הוציא מפקד הארמיה ה'11 את הנחיתות-ההדרכה הבאות:

1. לתרגל את היחידות בקריהתקפה, לארגן את האימונים בתנאים דומים לאלה של המבצע העומד להתבצע, לצרכים אלה הוטל על העוצבות לקבוע באיזור כל דיביזיה שטח אימונים ולהקים בו את המתקנים ההנדסיים בהתאם לאופי ביצורי הגרמנים בגזרה שתותקף;

2. להשיג התמחות בצורות-קרב מסוימות, ובין היתר — להכין בכל דיביזיה:

— חלק גדול של הגדודים — להבקעת הפאה-הקדמית של מערך-ההגנה האויב;

— גדוד אחד לקראת פעולה בתור "פלגה-קדמית" (חלוץ, זו משמר קדמי; תפקיד, שפירוש, למעשה, אימון בשיתוף-פעולה עם הטנקים ובריכזה על גביהם), לניהול הקרב בעומק הגנת-האויב;

— גדוד אחד או שנים ללחימה בלילה;

— גדוד אחד — בתור "פלגת-סער" *), ללוחמה-בשטח בנוי.

נוסף לזה צריך היה ללמד את היחידות את כללי הלחימה ביערות — וכן לארגן את התוליות להסרת-המכשולים, ולאמנן.

*) "פלגת-סער" — איגוד כוחות מחילות שונים הנועד לבצע כיבוש שטח בנוי מסוים או כיבוש חלק ממערך-הגנה מבוצר.

החילות: — תורגלו כאן בעיות מעבר הטנקים דרך מערכי חיל-רגלים, התקשרות הרגלים עם הטנקים בשעת הקרב, והדפיה משותפת של התקפות-נגד (ע"י רגלים וטנקים של האויב).

מפקדי הדיביזיות ניהלו אישית תרגיל אחד בכל גדוד, ובגדודים אחרים נעשה הדבר ע"י מפקד-הקורפוס. מפקד הקורפוס תרגל אישית את מפקדי הדיביזיות ואת מסור תיהם. התקיים גם תרגיל משותף של מפקדות הקורפוס ה-8 וקורפוס-הטנקים ה-5, שלקחו בו חלק גם קציני חיל-האוויר; מטרתו העיקרית של תרגיל זה הייתה ללבן את כלל בעיות שיתוף-הפעולה הבין-זרועי בשעת המבצע.

כינוס הכוחות - וההחלפות בקו

לכינוס הכוחות בשטח-כינוסם הוקצו ארבע הלילות שלפני יום ה"ע". חוסר דרכים הכביד על ויסות התנועה שדרש הכנון מדויק ומשמעת קפדנית. לקראת תנועות אלה נעשתה בשלבי-ההכנה עבודה רבה: — סיור נתיבי-התנועה, שיפוף הדרכים והגשרים, ארגון של מיקוח על התנועה וויסותה, קביעתם מראש של שטח-כינוס ושהיה ליחידות למנוחה-יומית וכו'.

כראשון התכנס ב"8 ביולי בשטח-כינוס, שביער בסכ"ר בנות קולוסוב, רגימנט טנקי-הפריצה הכבדים. עד שעות הבוקר ב"9 ביולי הוצבו בעמדות-אש, שהוכנו מראש, היחידות הארטילריות. במשך הלילה שלאחר-זאת התכנסה בשטח-המחנה בריגדת-הטנקים ה-43.

בליל 9-10 ביולי תפסו הגדודים הקדמיים של הד"ר ביחיות ה"11 וה"8 את עמדותיהם בקו-ההתחלה, מקום בו החליפו את יחידות הדיביזיה ה-108, שהחזיקה עד אז במערך-ההגנה ואילו עתה עברה אל עומק המערך, על-מנת לשמש עתודה למפקד-הארמיה. באותו לילה התרכזו שאר כוחותיהן של דיביזיות הדרגה-הראשון בשטח-כינוס — כ"4 ק"מ מקריהחיות. ובליל 10-11 ביולי הם תפסו את עמדותיהם ההתחליות, מאחורי הגדודים הקדמיים (ראה מרשם היערכות-הקורפוס לקראת ההתקפה). כדאי לציין, כי במשך שלבי-ההכנה הוכנו מראש עמדות ונתיבים בשטח הכינוס אשר איפשרו שהיה ותנועה בהסתה — וע"י כך גם העלמת התכונה לקראת המבצע: — נתפרו שוחות רבות, תעלות-קשר, מקלטים, עמדות-אש בשביל המקלעים, כלי-התותח והמרגמות, וגם "מכת" שיט" בשביל הטנקים. בקפידה רבה הוכנו נקודות-התצפית ומצוץ הפיקוד למיניהם.

טנקים בשטח הכינוס

3. בשעת אימוני-הרגלים צריך היה לשים את הוגש על תנועה בתנופה, תיאום התנועה והאש, מהירות הרגלים בעקבות מסך-אש הגע ובצמוד לו (בקרבה של-100 מ' ממקום התפוצצות הפגזים) — וכן על מניעת פיגור הרגלים מאחורי הטנקים ומניעת היתנתקות הטנקים מהרג"לים (באופן שלא יגדל המרחק ביניהם עד ליותר מ-200 מ').

4. בדיביות הדרגה-שני — ללמוד את סוגית הכניסה לקרב בעומק מערך-האויב לשם הרחבת הפריצה, רדיפה, כיתור היריב ולוחמה להשמדת הכוחות שכותרו. בחודש מאי נערכו בכל גדודי-הרגלים אימונים טקטיים תוך מתן ירי-קרב. בכל הרגימנטים אורגנו תרגילים בנושא: "הבקעת מערך-ההגנה מבוזר וניצול ההצלחה בעומק". בתרגילים אלה הודגשו בעיות ההיערכות, ניהול הקרב ושיתוף-הפעולה המתמיד.

בכדי להשיג שיתוף-פעולה נאות בין הרגלים לבין הטנקים — נערכו חלק מהתרגילים בהשתתפות שני

מהלך הקרבות

„סיור-תוך-קרב“ (סיור אליים)

הגרמנים פתחו באש מקלעים ואש ארטילרית נגד-טנקים, נמרצת, על אף האבידות שסבלו מה-הרעשה הארטילרית הכבדה, לגדוד מהדיביוזיה ה-11 כמעט לא היו הישגים, פרט לחדירת-מה של אחת הפלוגות לתוך קו החפירות הראשון. לעומת זאת חדר הגדוד השמאלי עד אל קו החפירות השני. למול גדוד זה הנחתו הגרמנים במשך היום 6 התקפות-נגד מקומיות, בכוח עד שתי מחלקות רובאים עם 2—3 תותחי-סער, שיצאו מה-קצה הצפוני של פרייטסרייז, כל התקפות-נגד אלו נהדפו. בגזרת הדיביוזיה ה-11 ניסה הגדוד התוקף לחזור על הסתערויותיו. אולם כל פעם ניתקל באש ארטילרית ורובאית-מקלעית חזקה ומאורגנת — ונאלץ לסגת לקו-ההתחלה. לטנקים הפועלים כאן לא היו שום הישגים, פרט לעזרתם בפריצת מעבר בן כ-150 מ' בגדרות-התיל הקדמיות של הגרמנים. כל שלושת הטנקים נפגעו ונשארו בשטח ההפקר (באחד נהרסו הוחלים, השני נתקע במכתש של פצצה אווירית, תוך כדי גררו וסלקו מכשול-תיל, ומתחת לשלישי התפוצץ מוקש נ"ט). פלגת הרובאים שחדרה לקו-החפירות הראשון — סבלה אבידות כבדות, ונסוגה, בשעות הלילה ניסה גדוד זה פעם נוספת לתקוף את הגרמנים, אך גם הפעם בלי הצלחה.

באשר לכיבוש-שטחים — לא הביאו איפוא ה„סיורים-ע-י-קרב“ תוצאות חשובות. לעומת זאת נתנה הפעולה בידי הרוסים אפשרות לעדכן את ידיעותיהם על מערך-ההגנה ועל מערכת-אש-ההגנה; בעיקר נתאשרו הידיעות שהיו מצויות עד אז בידי המפקדות הסובייטיות. בנוסף לנתונים המודיעיניים שנצטברו עד אז, אוכנו עתה עמדות של 6 סוללות-ארטילריה נוספות. השבויים הגרמנים הודו, שהמגינים חיכו להתקפה הסובייטית, וכבר ב-5 ליולי העבירו לסביבות אוליאנוב חלק מדיביוזיה-השריון ה-5, בהתחשב עם כללי הטקטיקה הסובייטית, הרואה את ה„סיור-ע-י-קרב“

ביום „ע“ פחות 1, נ.א. ב-11 ביולי 1943, פתח גדוד אחד (בן 400 איש בערך) בכל אחת מגזרות דיביוזיות הדרג-הראשון בהתקפה ל„מטרת-סיור“. הגדודים נלקחו מיחידות גל ב' וג' — על-מנת שיוכלו, עם תום „התקפת-הסיור“ לחזור אל עמדות-המוצא שנקבעו להם בעורף-הקרוב ולהסתדר שם מחדש בעוד שגדודי הגל-הקדמי פותחים ב„התקפה האמיתית“.

הגדוד מהדיביוזיה ה-11 הימנית הוגבר בשלושה טנקים (מחלקה ט-34 (מהבריגדה ה-43)). במחלקה של נושאי-להביוורים רגליים, במחלקת פלסים, בשתי סוללות תותחים בני 76 מ"מ בסיוע צמוד. הגדוד מהדיביוזיה ה-83 (השמאלית) קיבל בסיוע צמוד מחלקת פלסים ושתי כיתות של נושאי-להביוורים רגליים בלבד. את הסיוע-הארטילרי הכללי לשני הגדודים סיפקו אגדי-ארטילריה מיוחדים, כ-100 כליות-תותח ומרגמות, ולמעלה מזה, בכל אגד, באגפי הגדודים התוקפים פעלו מחלקות רובאים, שמצד אחד צריכות היו לבצע תפקידי מודיעין-קרבי, ומצד שני ליצור רושם של התקפה לאורך הגזרה כולה.

פקודות-המבצע לשני הגדודים קבעו את משימתם כהשתלטות על חפירות הגרמנים בעמדת-ההגנה הראשונה, ז.א. בעומק 1,200 עד 1,500 מ'. הגדודים נערכו בקו — פלוגה ליד חברתה (אך בגדוד הימני היה אגף הימין מנוע בדירוג אחורה, בשל גיא עמוק ובלתי-נצפה שבשטח הגרמני שם). ב-110335, אחרי הרעשה ארטילרית במשך 5 דקות בגזרת הדיביוזיה ה-11 — ובמשך 10 דקות בגזרת הדיביוזיה ה-83 — זנקו שני הגדודים להסתערות. לפני הטנקים והרובאים, ובחיפוי אשם, התקדמו הפלסים, שפרצו וסימנו מעברים ברצועות המכשולים והמוקשים הגרמניים. בפעולה זו נעזרו הפלסים בטנקים, שהיו גוררים לצדדים את התיל הדוקרני שנגזר, באמצעות „עוגנים“ גורפים.

סיור תוך הקרב

יתכן כי היום שהוקדש לביצוע ה"סיור-תוך-קרב" המוקדם — הוא אותו חלק במבצע הבקעת קויהגרמנים ע"י הקורפוס השמיני אשר במקורות הסובייטיים זכה לתיאור המפורט החי ביותר. והרי קיום אחדים למהלכו.

עצמת הרגלים ב"סיור" זה היתה עד 800 איש (שני גדודים-מוגברים, בני קרוב ל-400 איש כל אחד). בצירוף מחלקה-מחלקה של רובאים מכ"א מארבעת הרגימנטים האחרים שבחזית שתי הדביזיות, שלא השתתפו במישרין בסיור — אך מחלקותיהן אלו קיימו בגזירותיהם פעולת-תצפית-וסיור "רגילה". מחלקות-הסיור של הרגימנטים המשתתפים הולקו — כלאחת בגדוד התוקף של הרגימנט שלה — כיחתייתה של סיירים לכל פלוגה. אנפי הגדודים אובטחו ע"י תותחים נגד-טנקים — למקרה הופעת שריון-אויב. בדרך כלל, כל תותחי-כינון-ישר הוצבו באגפים — בכדי שאשם לא תיסתם מיד ע"י התקדמות הרגלים.

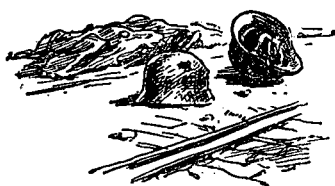
ה"סיור" התחיל לאחר מהלומת-אש אדירה, שהונחתה ע"י ארטילריית-הקורפוס כולה (מאות רבות של קני-אש — לתמיכה בכ-900 ה"סיירים" באם נכלול את ארבע המחלקות הני"ל). הרבר היחיד, אולי, המרשה כאן לדבר על סיור, ולא על התקפה מיובהקת, היתה זליזותם היחסית של התוקפים: — גודו שבקטע-החזית הרגימנטי (בן 600-700 מ'), ללא גלים נוספים מאחוריו; והוא ועוד שתי מחלקות — בגזרה דיביזיונית (2 ק"מ ברוחק). עצם האפשרות של התקפה כזו מעידה, עד כמה דלילה היתה החוקת הגרמנים בקויהעמדות הקדמיים שלהם. ההתקדמות החלה בדמדומי-האור הראשונים, ובמידה שהאויב סגור הרי היה זה לא ע"י אפלת-הלילה כי אם ע"י ענני-האבק שנגרמו ע"י ההרעשה הנמרצת הראשונה. התאורה היתה "נייטרלית" — כי האור הראשון בא מן-המזרח, אנפית לגייסות המתקדמים. ל"התקפת-הסיור" היתה מידת-הצלחה שונה בקטעים השונים. הגדוד הימני (גדוד-שני לרג-רובאי-הגורדיה ה-40) תקף בשתי פלוגות מסתערות, ואת — ב"רתק". פלוגה ה' פרצה לחפירת-הקלעים הראשונה, שברה את התנגדות האויב ונאחזה בה. פלוגה ד' הגיעה עד לגדר-התיל שלפני החפירה הראשונה, אך מחמת אש המקלעים והרובים שניתת עליה רבצה שם. ממילא "הסתדרה" גם פלוגה ו' ("רתק") ורבצה גם היא, 20-30 מ' לפני החפירה הראשונה.

מענין, כי מוצלחת יותר היתה התפתחות הקרביה "מסייר" בגדוד השמאלי — אשר לא לווה ע"י טנקים כלל (כשם שלא תוכננה — כנראה, מחמת תנאי הקרקע — בכלל הפעלתם של אלה), גם במהלך ההתקפה ה"אמיתית", בגזרה זו, של דיביות הגורדיה ה-83. גדוד זה (הגד"השלישי לרג' רובאי-הגורדיה ה-250) השתלט, לשעה 0600, על קטע של חפירת-הקלעים הראשונה, נאחו שם בטוחות, ואח"כ הוסיף להתקדם בתוקף. כתוצאה מקרב עקשני עלה בידי מחלקה אחת לפרוץ לתוך חפירת-הגרמנים השניה. שאר כוחות הגדוד נמצאו רובצים לפני החפירה, והם נאחזו, ובמקצת נתחפרו, בתחום שהגיעו עדיין. בנסותו להחזיר את המצב לקדמותו, ערך היריב שש התקפות נגד כלפי הגדוד השלישי, בעצמה עד שתי מחלקות-רגלים בליות 2-3 טנקים, (דהיינו, בעצמה מספרית שנפלה לא-במעט אף מזו של התוקפים, מכיוון פאתה-הצפונית של פירסיסטיאזי. כולן נהדפו; וכאן הנך נזכר, מבלי-משים, באותן "משימות-אש-חסימה" אשר הוכנו-מראש ע"י הארטילריה-הסוביטית, כמסופר-לעיל, כלפי היציאות מנקודות-הישוב-המוגנות שבידי הגרמנים — כנראה לשם סיכול התקפות נגד, בדיוק במסיבות כאלו (כפי שתוארו כאן). ברם, להבטחת האגף השמאלי, הפתוח, של הגדוד הוכנסה לקרב פלוגה מתוך הרג" 252 (השמלי-ביותר שבידי. ה-83). המצב "נתגבש".

התיאור הסוביטי מציין במיוחד את מהלכו החמור והעקשני של הקרב שנוהל ע"י המחלקה אשר נאחזה בחפירת-הגרמנים השניה. 24 רובאי-הגורדיה שנמצאו שם הדפו שמונה התקפות אויב. התחמושת אולתה-והלכה, ואש הגרמנים קצרה את אלה שניסו להתקדם, כתגבורת, ולהגיע אל קטע-החפירה הכבוש.

בגזרת דיב-הגורדיה ה-11 התנגדות הגרמנים לא היתה פתוחה מזו. הפלוגות ד' ור' ניסו מספר פעמים — כך מספרים הדוחות — לפרוץ לתוך חפירת-הקלעים הראשונה, אך אש הרובים והמקלעים החזקה אילצתן מדי-פעם לחזור-ולרבוץ. לא ברור כאן, עד כמה העובדה שגדוד זה הוכרח לפתוח בהתקדמותו במצב בו אגפיה-ימני מנוע-אחורה (בשל הגיא הבלתי-נצפה שבמערך הגרמני ממול — ראה לעיל!) השפיעה והכבידה על התקדמותן של פלוגות אלו. שלושת הטנקים ששיתפו-פעולה עם הגדוד פרצו בתוך גדר-התיל מעבר, כ-150 מ' רוחבו; אך בזאת תמה תמיכתם בפלוגות-הרגלים — שכן שלושתם נפגעו. פלוגה ה', שישבה בחפירה הגרמנית הראשונה, סבלה אבידות ניכרות מאש ארטילריה ונשק-קל; ותחת לחץ כוחות-יריב עודפים (כאן אין המקורות נותנים שום מושג על עצבת הכוחות היחסית — והענין נתון-בספק) נאלצה היא לסגת. בכ"ז, גם עתה לא חזר הגדוד אל עמדות המוצא שלו — כי אם נאחו בשטח-הגישא שלפני קו-האויב והמשיך בקרבי-אש. בשעה 2300 ערך הגדוד את הנסיון האחרון להשתלט על חפירת-היריב הראשונה — ולא עלה בידו. ליחידות-המשנה שישבו שם הגיעה תגבורת, וההתנגדות היתה עקשנית.

בכל-זאת, בסיכומי-שלי-דבר — אומרים המקורות — קיבל מפקד-הקורפוס כתוצאה מן ה"סיור-תוך-קרב" נתונים מדויקים על תנוחת בצורי-האויב-הקדמיים, ועל היערכות כוחותיו ומערכת-אש. ואפשר להוסיף: — כבר נמצא בידי "טרינו", שהובקע לתוך מערך-ההגנה הגרמני הקדמי.

כמכשיר-הן לאימות הימצאותו של האויב בעמדותיו (פן יקרה ויתגלה לאחר שהלו כבר נסוג) והן לעדכון ידיעות-מודיעין, אפשר לראות את תוצאות פעולת הגדודים הנ"ל כחיוביות. לציון זה לתוצאותיו החיוביות של הסיוור יש עוד להוסיף את העובדה שבינתיים, תוך כדי הסיוור, נפוצו כבר המעברים במכשולי האויב. ב-120300 הוחלפו, בהסוואת חשכת-הלילה, שני הגדודים שפעלו כנ"ל בתפקיד של סיוור, בגדודים אחדים שנקבעו להשתתף ב"גל הראשון" — ול-אחר 20 דקות התחילה ההכנה-הארטילרית העיקרית, זו שקדמה להסתערות המכרעת לכל אורך חזית הקורפוס והארמיה.

הקרבות ביום הראשון של המבצע

ב-120320 התחילה ההכנה-הארטילרית, במכת-אש מרוכזת משך 5 דקות; אחרי הפסקה בת 20 דקות — שגרמה לכך כי המגינים שנכנסו למקלטים חזרו בינתיים לעמדותיהם בחפירות-הקלעים, ונמצאו עתה פגיעים יותר לאש ארטילרית — טיוחה הארטילרית במשך שעה אחת את אשה וניהלה ירי-שיטתי להדברת מטרות מסוימות: ובשעה 0445 התחילה בהריסת המצודות הגרמניות הנמצאות בטוח יעיל, בו בזמן ירו המרגמות-הכבדות על מנת לפרוץ מעברים בשדות המוקשים בכיוון הבקעת הטנקים. כלי-התותח הכבדים הרסו מתקני-הגנה שבפיריטריאז וארטיילריה ארוכת-טווח הפעילה אש נגד-סוללתית, ונגד המטות וצומתי-קשר, — לעומק עד 11 ק"מ. בשעה 0535 הנוחית שוב כלל-הכלים-הארטילריים מכת-אש מרוכזת והפעם בקצב וצפיפות מכסיי-מליים על החפירות והמצודות שבפאה-הקדמית, לשם הדברה סופית של כוח-אדם ואמצעי-אש. בו בזמן התחילו היחידות המסתערות להתקרב אל החפירות הקדמיות של הגרמנים, עד לטוח 150—250 מ' לתפיסת קו-הסתערות.

בשעה 0605 עברו הטנקים-הכבדים דרך שורות הרגלים, ותיכף אחריהם ואתם התחילו להתקדם הרגלים, בהיצמד-ממש אל קו התנפצויות-ההפגזים של מסך-האש הנע. בכל שלושת קווי-החפירות של העמדה-הראשונה לא הורגשה התנגדות ניכרת, והגדודים הקדמיים מילאו את משימתם הראשונה בלי קשיים מיוחדים.*).

אחרי כיבוש העמדה הראשונה הוכנסה לקרב

כמתוכנן, בריגדת-הטנקים ה-43, שהתקדמה בתבנית-קרב פרוסה והקדימה את גליי-הרגלים. במשך שלוש שעות הקרב — ז.א. עד שעה 0900 — הגיעה הדיביזיה ה-11, שהסתייעה בטנקים-כבדים, עד אל המבואות הצפוניים לאוטבירשוק — והדיביזיה ה-83 עד לגישות לפיריטריאז. שלוש שעות-קרב נוספות — בהן אגפו מדי פעם היחידות המתקדמות את נקודות המשען הגרמניות, ב"מסכן" את הללו ע"י פלגותיהן — נדרשו לכיבושם של שני הישובים הללו, כיבוש זה סימן את הבקעת העמדה השנייה של רצועת ההגנה הגרמנית הראשונה.

הכוחות הגרמניים שהצליחו לסגת משתי העמדות הראשונות התארגנו עכשיו להגנה חפוזה בקריבינים שבין העמדות השנייה והשלישית. קריבינים זה נשען על תלים נמוכים הנמצאים צפונה לנהר פומינה, כונת המגינים היתה, כנראה, להשתות את התקפת הרוסים, על מנת להרויח זמן הנחוץ להעברת עתודות אל גזרת-ההבקעה. הרוסים ריכוזו במשך 20 דקות על עמדות חפוזות אלה את האש של כל הארטילריה שבנמצא — ולאחר-מכן חידשו את ההתקפה. כתוצאה ממנה נשברה התנגדות הגרמנים, ותוך תנופה צלחו התוקפים את הנהר הקטן, פומינה. עם התבססם, בשעה 15.00, על הגבעה 242 ועל הישוב ריצ'יצה — הבקיעו למעשה את העמדה האחרונה (שב-סמוך מאחרי העמדות-החפוזות הנ"ל) של רצועת-ההגנה העיקרית.

עכשיו הגיע, לפי תכנית המבצע, הזמן להכניס את קורפוס-הטנקים ה-5, שנועד לסיים את הפעולה להבקעת מערך-ההגנה כולו. חוד הקורפוס עבר את הנהר פומינה בשעה 17.00 והתקיף את סטאריצה ואת אוליאנוב, בהתקפות אלו נטלו חלק גם יחידות שתי דיביזיות-הרובאים של קור-

*) המקורות הסובייטים שיחסים את הקלות שבה הובקעה העמדה הראשונה ליעילות ההכנה הארטילרית, אם כי, לנוכח מספרי הכלים שרוכזו, וכפיות התחכשות שנוירו, לא-קשה להסכים להערכה כזו, יש בכל זאת מקום גם לסברה, כי הגרמנים שנמצאו בעמדה הנ"ל עזבו מרצונם — ונערכו בעמדה השנייה; שכן מלכתחילה היו בעמדה הגרמנית השנייה, לפי המקורות הסובייטיים, כוחות בעצמת פלגה-זוחצי עד שתי פלגות בלבד; ויקשה להבין כיצד, לכשתקיפו את-רכך הרוסים בכוח מחצם הגדול עמדה זו, נמשך קרב זאת אל הקרב שלוש שעות. יתכן שההסבר טמון בכך כי היה אז למעשה בעמדה שניה זו חיל-מצב גרמני חזק יותר; וזאת כתוצאה מכך שנתבססו בו גם כל הכוחות מן העמדה הראשונה.

הכוחות בקורפוס 8-

לחבירים	חיל הנדסה	חיל טנקים	עוזות נ"ט	הסיוע הארטילרי וארגון	העוצבות	הדרג
פלוגה אחת	שתי פלוגות	רגימנט טנקים כבדים עם רגימנט תותחית-סער בני 122 מ"מ	5 תותחים בני 76 מ"מ ופלוגת ריבים נ"ט (14.5 מ"מ)	א. כל רגימנט רובאים קבוצה ארטילרית בת 44 כלים בלמיצע. ב. קבוצה ארטילרית דיביזיונית המונה: — אנד המרגמות התקניות 85 כלים — אנד המרגמות מהדיביזיות 26" (רג שני של הקורפוס) 82 כלים — אנד תותחים בני 76 מ"מ — 122" ר"מ שהוקצה מהקורפוס 137 כלים סה"כ 304 מרגמות ותותחים	דיביזיות הרובאים ה"11 מאמץ עיקרי רוחב הגזרה: 2 ק"מ צפיפות תותחים ומרגמות: 218.5 כלים לק"מ	הראשון
פלוגה אחת	ארבע פלוגות		8 תותחים בני 76 מ"מ ופלוגת ריבים נ"ט (14.5 מ"מ)	א. כל רגימנט רובאים קבוצה ארטילרית בת 29 כלים בלמיצע. ב. קבוצה ארטילרית דיביזיונית המונה: — אנד המרגמות התקניות 82 כלים — אנד המרגמות מהדיביזיות 108" (עזרת הארמה ה"11) 72 כלים — אנד תותחים בני 122 ר"מ 152" מ"מ 18 — שהוקצה מהקורפוס 78 כלים סה"כ 232 מרגמות ותותחים	דיביזיות הרובאים ה"83 מאמץ מסני רוחב הגזרה: 2 ק"מ צפיפות תותחים ומרגמות: 160 כלים לק"מ	הדרג
				עם הכנסתה לקרב: א. יוע צמוד — 12 תותחים בני 45 ר"מ 76" מ"מ מהדיביזיות ה"11. ב. סיוע כללי — רגימנט הוביצרים בני 122 מ"מ גם כן מהדיביזיות ה"11.	כריגות הטנקים ה"43 מוג' ברת בגדוד רובאים מהד"ר כיזיה ה"26	פלוגה ניידת קורפוסאית (משמר קדמי של הקורפוס)
				מקבלת סיוע עם הכנסתה לקרב בלבד.	דיביזיות הרובאים ה"26 מופ' חתת בגדוד רובאים אחד	הדרג השני
			12 תותחים בני 76 מ"מ ותחלקה חד"צ ממונעת עם מקשים	א. קבוצת סיוע לטוח ארוך 48 הוביצרים בני 152 מ"מ. ב. קבוצת הריסה — 24 הוביצרים בני 203 מ"מ. ג. קבוצת מטולי רקטות (הרגימנט ה"59).	אנדי הארטילרית של הקורפוס	אנדי הארטילרית של הקורפוס
				שתי כריגות תותחים כינוניים — 54 תותחים בני 152 מ"מ		אנדי הארטילרית של הקורפוס הפועל בגזרת הקורפוס

רגלים וטנקים בהסתערות.

אוליג'אנוב. ראוי לציין כי הקרקע המבותרת באיזור זה והחפירות שהוכנו בה זה-זמזמן, הקילו על המגינים להתארגן במהירות להגנה — ומנעו מן התוקפים את היכולת לפרוץ את מערך-האויב בשטף-תגופתם.

במשך שעות הלילה, בין ה-12 ל-13 ביולי, התארגנו מחדש הגייסות הסובייטים, חידשו את מלאי התחמושת, הארטילריה נתפרסה בעמדות-אש חדשות, נערכו סיורים, הפלסים הכינו מעב-רים במכשולים שלפני הרצועה השנייה של ההגנה הגרמנית. באותו לילה נלחמו עוד יחידות הדיביזיה ה-83 בכוחות מעטים של הרגלים הגרמניים, שחדרו תוך התקפת-נגד לריציצה.

הקרבות ביום 13 ביולי

עם שחר ה-13 ביולי פתחו הגרמנים בהתקפת-נגד מאיזור סטאריצה במגמה לכבוש מחדש את הגבעה 242. התקפות-נגד כאלו שנשור-חזרו שלש פעמים, ונטלו בה חלק עד לגדוד רגלים וכוחות-שריון בעצמה משתנית, 6 עד 30 טנקים (חלק הטנקים היה מדגם "נמר" ("Tiger") — הכבדים ורבי-המחץ שבטנקים הגרמניים אז). כל שלוש ההתקפות נהדפו הודות לעדיפותם המוחלטת של הרוסים. הגרמנים סבלו אבידות העולות על 200 הרוגים ו-14 טנקים.

פוס הרגלים ה-8, לא היתה להתקפות אלו שום הצלחה. כנראה שצפיפות כוחות ההתקפה הגדישה בשלב זה את "בית-הקיבול-הטקטי" — ועשתה לבלתי-אפשרית הכנסת סדר וארגון שיתוף-פעולה נאות בין החלקים השונים של הכוחות הסובייטיים שפעלו שם. נוסף לזה היה צורך להדוף התקפות-נגד גרמניות, שיצאו מגזרת ה"שכן" השמאלי של הקורפוס ה-8, שכן אותו "שכן" שמאלי פיגר בהתקדמותו. שום שינויים לא חלו עוד במצב עד למחרת היום.

באותו "יום ה-ע" — 12 ביולי — השיג השכן הימני של הקורפוס ה-8 את הקצה הצפון-מערבי של סטאריצה (בעמדה השלישית הגרמנית), ואילו השכן השמאלי נלחם על עמדת-ההגנה השנייה (צפונה לנהר פומינה).

היום הראשון של המבצע הסתכם איפוא בהכנסת טריז במערך-המוגן, שעומקו הגיע עד 8 ק"מ ורוחבו — עד 6 ק"מ בסך-הכל, בגזרת התקפתה של הארמיה ה-11 (כולל הקטעים שב-חזיתות הקורפוסים השכנים לקורפוס-השמיני). כפי שנסתבר, התחילו הגרמנים כבר בשעות הבוקר של 12 ביולי בהעתקת דיביות-השריון ה-5 שלהם אל איזור-הפריצה; והם הצליחו, למרות נסיונות ההפרעה העקרים של האויריה הסובייטית, לתפוס (בעצמה של יותר מרגימנט-רגלים, וב-רגימנט-טנקים) את הקו מירניציב, סטאריצה,

בעקבות הדיפת התקפות־הנגד חידשו — לאחר מכת־אש ארטילרית אדירה — עוצבות הקורפוס ה־8 וקורפוס־הטנקים ה־5 — את התקפתן בגזרת סטאריצה־אוליאנוב בכיוון הקודם לפריצת רצור עת ההגנה השנייה ולפיתוח־ההישג הלאה, לפי המ־ גמה: אוליאנוב־קרסיבנה. להתקפה זו היו התור צאות הבאות: הדיביזיה ה־11 בשיתוף־פעולה עם טנקים, לאחר שעקפה בכוחותיה העיקריים בגאיות שממזרח את סטאריצה, פרצה לתוכה מדרום־מזרח והשתלטה עליה בשעה 13.00. הדי־ ביזיה ה־83 בשיתוף עם קורפוס־הטנקים ה־5 השתמשה בתמרון דומה, אך כפול־הקפה ממערב וממזרח גטייח, חדרה לאוליאנוב ולאחר קרבות רחוב השתלטה על ישוב זה.

בקרבות על סטאריצה ואוליאנוב התגוננו כ־ נראה הגרמנים בעקשנות רבה ובמאמצים נואשים — שכן אבידותיהם רבו מאוד — אך לא יכלו לעמוד בפני עדיפותם המכרעת של החוקפים (*). השכן הימני של הקורפוס ה־8 (דיביזיה מקור־ פוס־הגוארדיה הרובאי ה־16) לא הצליח להתגבר על ההגנה החפזה־למחצה של הגרמנים — ועל כן הכניס מפקד־הארמיה לגזרה זו קורפוס־טנקים נוסף (ה־1). רק אז נכבש איזור מירינציב, על צומת־ההתנגדות שבו.

השכן השמאלי של הקורפוס — דיביזיה מקור־ פוס־הגוארדיה הרובאי ה־36, בסיוע בריגדת־ טנקים — נתקל בהתקפות־נגד נמרצות בעצמת גדוד־רגלים עד שניים ו־15–10 טנקים; ורק אחרי הדיפת התקפות־נגד אלו וקרוב עקשני נכבשו בשעות הערב של ה־13 ביולי הישובים המבוצרים דולגאץ ודיבר, הנמצאים על הגדה המערבית של הנהר ויטיבייט.

עתה, לאחר שבירת התנגדות הגרמנים ברצועה השנייה של ההגנה, ניתנה להלכה לתוקפים ש־ גזרת־השמאל של קורפוס־הרובאים ה־8 האפשרות לנצל את הצלחתם — ולעבור אל שלב המרדף. בראש התקדם קורפוס הטנקים ה־5, (בלוית גדודי־ הרגלים מתוך הדיביזיה ה־83 שלעזרתה בא) — ובשעות הערב כבש ללא־התנגדות את הישובים

(*) מחוסר מקורות גרמניים, אי־אפשר לחשב בדיוק את יחסי הכוחות בשלב זה. הישובים הנשענים על נתונים־חלקיים מרשים להעריך את יחסי הכוחות 1:5, לפחות, לטובת הרוסים (פרט לארטילריה, שבה היתרון הרוסי היה גדול יותר).

וויטניי וקרפיוונה, ואילו את התנופה הרבה ביותר יש לציין אצל בריגדת־הטנקים מאותו קורפוס שפעלה בכנפו השמאלי. אשר חדרה עד למרחק 11 ק"מ דרום־מזרחה לקרפיבנה, צלחה תוך־תנופה את הנהר ויטיבייט וכבשה בגדה־המזרחית "ראש־ גשר". אולם בריגדה זו הוחזרה, לפי פקודת מפקד הארמיה, אל עיקר הכוחות של קורפוס הטנקים, לנוכח התקרבותה של דיביזיות־שריון נוספת מתוך עומק המערך הגרמני, עליה נדע לו אז.

באותו זמן, בנוען מאחורי עוצבת־השריון, המ־ שיכו בהתקדמותן יחידות קורפוס הרובאים ה־8, ועד ערוב היום עברו מרחק של 8 ק"מ בערך. לפי האומדן שבמקורות הרוסיים סבלו הגרמנים ביומו השני של המבצע בגזרת פעולתה של די־ ביזיה־הרובאים ה־11 אבידות בהיקף של "1000 חיילים וקצינים הרוגים" ו־15 טנקים; ובגזרת הדיביזיה ה־83 — "880 חיילים וקצינים הרוגים" ו־42 כלי־תותח ומרגמות עם כמויות נשק־רגלים נוספות.

כתוצאה משני ימי המבצע הראשונים הצליח קורפוס־הרגלים ה־8, בפעלו בשיתוף־פעולה עם קורפוס הטנקים ה־5, להבקיע את מערך־ההגנה לעומק של 16 ק"מ — וליצור תנאים נוחים להמ־ שך התנופה בכיוון דרומה ודרום־מזרחה.

ההתפתחות לאחר הבקעת מערך־ההגנה

כשלוש הגתם בסביבת הנהר פומינה והאיום שנוצר לעורפם של גייסותיהם הפועלים מזרחה ודרומה לאוריל, אילצו את הגרמנים להעתיק בחפזן אל איזור־ההבקעה כוחות נוספים, שהוצאו מקטעי־יחית אחרים ומהעורף־העמוק. כן קיבלה המפקדה הסובייטית ידיעות מודיעין (*) על תנועתן בכיוון אל איזור־ההבקעה של יחידות מתוך שתי דיביזיות־שריון ודיביזיה ממונעת אחת — שהש־ תדלו, כנראה ליצור קו־הגנה חדש, בהשענם על הגדה המזרחית של הנהר ויטיבייט.

בשל חשיבותו של תואי־קרקע זה, החליט מ־ קד הארמיה ה־11 הסובייטית להעתיק את מרכז־ הכובד של מאמץ כוחותיו דרום־מזרחה — ול־ צלוח שוב את הנהר ויטיבייט, אך בגיזרה רחבה.

(*) שמקורן העיקרי — באגדה־הפרטיזנים הפועלים בעורף התחית כדאי להזכיר, כי מערבה לאוריל משתרעים יערות־בריאנסק המפורסמים.

בפעולה זו צריכים היו להשתתף קורפוס־הרובאים ה־8 יחד עם שני קורפוס־הטנקים (ה־5 וה־1), ולהמשיך בהקדמות בכיוון דרום־מזרחי.

בנצלם את השטח היערי, נסוגו הכוחות הגרמניים, שפעלו עד כה באיזור־ההבקעה, לעבר הנהר ויטייבייט — מקום בו התארגנו — יחד עם כוחות שהגיעו מגזרות־חזית אחרות וכן מעומק המערך — להגנה חפוזה, אשר הצליחה להשהות למשך זמן רב את כוחות הצבא הסובייטי ולמנוע מהם את היכולת לצליחת הנהר ויטייבייט.

מסתבר, לאור הסיכומים הסובייטיים, כי לא נוצלה כיאות הצלחתה של אותה בריגדת־טנקים שבערוב יום ה־13 ביולי ידעה לצלוח את הנהר

ויטייבייט וליצור ראש־גשר בגדתו האחרת, המזרחית — בעוד רוב הכוחות הגרמניים הנסוגים נמצא עדיין בעבר הזה של הנהר. כפי שכבר הוזכר לעיל, נצטווה בריגדה זו ע"י מפקד הארמיה, מתוך שיקולים, לסגת מ־"ראש־גשר" זה חזרה אל גדת־הנהר הקרובה ואף להתרחק מן הנהר מרחק ניכר. לולא זה — ניתן לשער כי "ראש־גשר" כזה, אילו קוים, עלול היה לשבש את תכנית הגרמנים ליצירת קו־הגנה חדש על הנהר ויטייבייט, וגם עשוי היה לשמש לוח־קפיצה להמשך תנופת־התקפה לעבר בולכוב ואוריל.

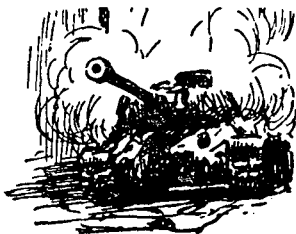
מעתה הלך ופחת קצב התקדמותם של הגייסות הסובייטיים, בעוד שמשך שני ימי־הקרבות

שתוארו לעיל התקדמו הכוחות הסובייטיים בקצב של 10—12 ק"מ ליום בממוצע — ירד קצב זה בימים הבאים עד 1—1.5 ק"מ. אחת הסיבות לכך היתה הגברה ניכרת של הכוחות הגרמניים בקטע זה של החזית והשתפרות מוחשית של יחסי־הכוחות לטובתם.

רצועות-ההגנה) — על אף עדיפות-הכוח
שעוד הוגברה ע"י הכנסתו לקרב של קור-
פוס-טנקים נוסף — הושגה רק בשעות הערב
של יום ה"ע" + 1. יותר מזה, לאחר היכנסו
למבצע, פעל קורפוס-טנקים זה לא לפי מהות-
יעודו (דהיינו, פעולה מהירה, בתור גיס-נייד,
בעומק מערך האויב), אלא סיפק ליחידות-
הרגלים סיוע צמוד, חסרה כאן, כנראה, אותה
גמישות טקטית, היודעת להתגבר על התקלות
באשר לעיתויו. בין הסיבות לאטיות הפעור-
לה יש למנות: כשלון האויריה הסובייטית,
בנסיגותיה למנוע את תנועת העתודות הגר-
מניות הרחוקות; והעדר רשת דרכים מספקת,
שהקשה על דילוגי הארטילריה.

אטיות זו נתנה בידי הגרמנים את האפשרות
להרויח זמן בשביל העברת כוחות חדשים
לאיזור-הפריצה — דבר אשר השהה במידה
ניכרת את התקדמותו של הצבא הסובייטי.
(2) יחד עם זה יש לציין, כי ההלם ההתחלי הסור-
ביטי, בשעות הראשונות של המבצע, היה
כה חזק עד שהבקעת קו-עמדות הקדמיים
(דהיינו העיקריים) נעשה במהירות ועלתה
לרוסים באבידות לא-רבות יחסית. המקורות
הסובייטיים מוסרים (בצינים שהיו אלה אבי-
דות קטנות ביותר), כי ביום ה"ע" סבלה
הדיביזיה ה-11 אבידות העולות ב-31 הרוגים
ו-226 פצועים (3.3% מהמצבה), והדיביזיה
ה-83 — 54 הרוגים ו-210 פצועים (3.6%
מהמצבה).

(*) לפי הדוקטרינה הסובייטית, נחוצה ההיערכות הע-
מוקה (שבגילוייה הספציפיים-הסובייטי, המושתת על פעולה
בלתי-פוסקת של גלי-הסתערות חזקים, נהוג במערב לקרוא
לה "טקטיקה המונית"), בהתקפה כדי להתגבר על הגנה
לעומק, הנשענת על ביצורים שנערכו לעומק, אחד כאחור
רי השני.

תכנון התקפת קורפוס הרובאים ה-8 יכול לשמש
מבחינות רבות דוגמה לפתרון בעיות של הבקעת
מערך-הגנה יציב ועמוק, מצבים בהם מצוי לר-
שות המתכננים הזמן בשביל שלב-הכנה ממושך.
בתכנון זה מצאו את ביטויים כללי תורת-הלחימה
הסובייטית, כפי שהיא התפתחה במשך מלחמת-
העולם השניה ושלפיהם הוסיף הצבא הסובייטי
להלחם עד גמר המלחמה.

כללים אלה הם: —

- יצירת עדיפות-כוח מכרעת בגזרה שנבחרה;
- היכוח גדול של אמצעי הריסה והשמדה בכיוון
המאמץ-העיקרי;
- שלב-הכנה ממושך לפני המבצע — שלב,
שבו לא רק תוכננה לפרטי-פרטים תכנית
המבצע, אלא אף אומנו כל החיילים, הקצינים
והמטות לקראת הפעולה העומדת להתבצע;
- שימת-דגש מתמדת, בכל מהלכו של האיום,
בתרגול שיתוף-הפעולה הבין-חילי;
- עבודת מודיעין מסועפת, המגיעה לשיאה ב-
סיוורם אלימים, המבוצעים לפני שעת ה"ש"
והנערכים לכל רוחב קטע-החזית המיועד
בקטע-הבקעת, וכן בקטע-החזית השכנים;
- ריכוז שליטה מכסימלי;
- סדר הביצוע — הבקעה התחלית על-ידי רג-
לים עם טנקים, הרחבת הטריז לצדדיו, הכ-
נסתם לפריצה של כוחות ניידים במגמה להג-
ביר את ההלם ואת קצב התנועה בעומק
מערך-האויב.
- היערכות עמוקה — גל מאחורי גל, ודרג-
לוחם מאחורי דרג לוחם*.
- הימצאותו, בחזן המערך-ההתקפי, של נשק-
ארטילרי — המספק סיוע-צמוד להתקדמות
הגלים הקדמיים ומשמש, בבת-אחת ובשעת-
הצורך, כגל הראשון של אמצעי-ההגנה נגד-
טנקים, המיועד להדוף התקפות-נגד של
כוח-השריון היריב.

*

הנקודות הבאות נראות לנו כראויות לציון
במבצע המתואר:

- (1) המבצע התפתח בקצב איטי-מהמתוכנן. משי-
מת יום ה"ע" של המבצע (הבקעת שתי

מלחמה מוגבלת — או גלובלית ?

מאשר מלחמת-גלובלית ; ומוטב לנו כי נקדים ונבין זאת, ואף נעשה משהו בשטח זה. אין כל הגיון בכך שתניח כי אם ישנה לך העצמה בשביל לנהל בהצלחה מלחמה-כללית — הרי אזי, ממילא, נתונה בידך היכולת, ע"י שתשמש בחלק מועט מעצמתך זו, אף לנהל מלחמה קטנה, שהרי לפתרון בעיותיה של המלחמה המקומית והמוגבלת לא יהיה עשוי מפציץ-נושא-פצצות-מימן (כמו ה- 52 B) לתרום יותר מאשר מסוגל, למשל, לתרום תותח בן 155 מ"מ בפעולה לשם תפיסת בעל-מכונת שעבר על חוקי-תנועה.

מדברי גנרל גבין, עד לפני כשנה ראש המחקר והפיתוח (כאחד מסגני ראש-המטה) של צבא ארה"ב — שהתפטר, עקב „מדי-ניות-וילסון“.

„אין זה לפי יכולתנו לנהל מלחמות מוגבלות. הדבר היחיד שביכולתנו, הוא לערוך מלחמה רבתי — ובאם תתרחש כזו, מסוג המלחמה-הגרעינית תהיה“.

מדבריו של צירלס וילסון, מיניסטר ההגנה של ארה"ב במשך רוב שנות נשיאות אייזנהאור — דברים שעליהם כתב לא-מומן בטאון אירי בעל-עמדה כי „מאורעות הת-קופה האחרונה — ודי להזכיר את משבר-סואץ, הלחימה בצפון-אפריקה, הסכנות ש-במזרח הקרוב והרחוק — הוכיחו עד כמה מוטעים היו“.

„מלחמה-מוגבלת היא צורת-לחימה המחייבת התמחות והתאמת-אמצעים במידה גבוהה-יותר

חוזק השרשרת - כחוזק החלשה שבחוליותיה

החלשה שבחוליות שרשרת-ההגנה התורכית. אכן, גם את השער-הקדמי ניתן יהיה אולי להתקיף מעבר אגף-הימין והעורף — אילו כש-לומט לפתע קורה-ההגנה הפרטי, שבין אסתר שבוף-הכספי לבין אררט, מקום בו מתחברים גבולותיהן של פרס ותורכיה“.

מתוך מאמר ב„השקפת-הצבא“ של ביה"ס לפיקוד-ומטה לצבא ארה"ב.

„בגבול האירני-רוסי, החלקה שבין חוף-הדרום של הים הכספי לבין גבול-תורכיה — היא שהנה, בכות, החוליה הפגיעה ביותר שבשרשרת-ההגנה... „תורכיה חוששת לא כל-כך מזה שלא ניתן יהיה לבלום הסתערות ישירה עליה, כאשר בפני כך שכל הארגון-ההגנתי שלה — ניתן יהיה לאגפו. הפשפש-האחורי הסורי — יותר מאשר השער-הקדמי של המדינה — הוא המהות את“

חייל בחופשה של אחד-עשרה חודש

לויטננט — 903 יום
לויטננט-פרשים — 945 יום
קפיטן-רגלים — 1081 יום
קפיטן-פרשים — 1137 יום
קפיטן-תותחנים — 1069 יום
מיוור-רגלים — 1112 יום
קולונל-רגלים — 1200 יום
אם כי אין בצבא שביצירה, להלכה, גנרלים — הרי יש להניח כי אותם „קולונלים-דיביונרים“ ו„קולונלים-מפקדי-קורפוס“, שמקבילים לאלה למעשה — ודאי שמשך-שירותם ארוך אף מזה...

מיליציה — זהו, כידוע, צבא שמתכנס רק לעת-הכרת, והשונה בזה מן הצבאות-העומדים בהם משרתים אנשים לא-שבועות או חדשים-ספורים אלא שנים, והנה — אפתעת-מה, בסיכום שנערך למשך-שירותם הכולל של קציני-מיליציה שביצריים, משך-שירות שבתנאי שלום, כשאינו „מזדמן“ גיוס-כוננות כללי (כפי שקרה הן במל-חה"ע הראשונה והן בשניה — לחדשים ואף-לשנים). אמנם, זהו סיכום הכולל את כל תקופות ההתאמנות ופרקיה, והמשתרע על פני כברת-גילים ארוכה: מבני 20 שנה — ועד לבני 60.

לקראת ארטילריה רגלים חדשה

שלהי מלחמת העולם השנייה ראו את ראשית צעדיו של זינגרלינג חדש: כלי הנשק ביד מספר רגלים — או מיטלטל עלי גלים — ועם זאת מחצו הגו כשל פגזי ארטילריה; ואילו מסע קוריאה ראה בראשית התבגרותו של יונקאפלאים זה. סוגי הכלים החדש הביא אתו לשורות הרגלים תוספת אחת, ברורה ומובהקת, ושתי בעיות, כלל-וכלל לא קלות לפתרון. התוספת הייתה: עצמת הפגיעה, שהיא המאפשרת לחיל הרגלים למג בתוכו את שתי תכונות היסוד שמאז מלחמת העולם הראשונה ייחסו אותן לשני חילות נפרדים. (את הראשונה שבהן — לפרוץ נקבים בחזית יריבה — ייחסו לארמילריה; ואילו השנייה — להתקדם דרך הפרצות — הניחו גם אז ברשות חיל הרגלים עצמו). ואילו הבעיות השתיים (שנשארו גם לאחר שנמצא כי אפשר להתגבר על בעית ההתנלות, הבאה עקב הרשף) היו, שני הקשיים המתחייבים מאליהם מטיב הכלי: — הקושי של סוח (שרחוק מלהיות "ארטילריה-מובהק"), וזה של הניידות (שהנו תולדת הסשק — ומשקל זה הרי עולה עם כל הגדלה בכלי, הבאה להאריך את הטווח...). פרשת התבגרות זו במסע קוריאה של סוגי הכלים החדש, שאת יריעתה מגוללת לפנינו בקצרה הסקירה שלהלן — היא שהעלתה רמזים וצינוני דרך ידועים להתגברות טקטית על קשיים אלה, שתאפשר לרגלי לנצל את מלוא היכולת שבכלי. ומבחינה זו רב במיוחד הענין בסקירה, המתארת את הנסיגות ודרכי השימוש בקנים בני 57, וביוחד בבני 75 המ"מ, שסללו את הדרך להמשך ההתפתחות ולאותה סינתזה של משקל-ונסיגויות אשר לע"ע מצאה את ביטוייה בגיפ-נושא-קנה בן 106 המ"מ. כאן נראה לפנינו — ראשית "ארטילריה הרגלים" החדשה.

ביעת-רצון אל הבעיה: היכן הוא האיזון של אש חיל-רגלים מזה וארטילריה מזה, שעה שהם פועלים במשולב? השאלה המעניינת כאן היא, האם אחת מתופעות שליליות אלו, או שתיהן, היו כה נפוצות ומתמידות במבצעי חיל-הרגלים בקוריאה, עד כי יש בכך כדי להעיד כי קציני-הרגלים לא

ידי-צות בתוח-ללא-רתע בן 57 מ"מ

מה בין ארטילריה לבין נשק ללא-רתע?

מי שרוצה לבחון כיאות את התפתחות התפעול-הטקטי במלחמת קוריאה של הכלים ללא-רתע יצטרך להתבונן בסוגיה זאת על רקע אופן הפעלת הארטילריה באותה מלחמה: שכן שני הנושאים קשורים קשר הדדי, משום ששני סוגי-נשק אלה מופעלים תכופות במבצעים שמכוונים נגד אותן מטרות-אויב עצמן.

בקרב קציני-התותחנים היית שומע גם בקרי-אה את התלונה הרגילה נגד חיל-הרגלים — דהיינו, שהוא תובע מן הארטילריה מילוי משימות-אש אשר ניתן היה לבצען באופן טוב-יותר ע"י כלי-נשקו הוא; אך לעתים לא פחות תכופות שמעת גם את הגרסה שחיל-הרגלים היה יכול לפעול ביתר הצלחה, נלחסוך חיי בני-אדם רבים יותר, אילו היה פונה אל הארטילריה לעתים קרובות-יותר, שעה שהוא פועל נגד מטרות שהן גדולות מכדי שתדברנה ע"י סוגי-האש ה"רגליים".

אכן, צליל מוכר-מאז עולה מסיפורים אלה, ברם, היות ושני ההשגות הנ"ל — ואפילו תהא תפוצתן, אף במלחמות-העבר, רחבה כאשר תהא — הן סותרות זו את זו, ועל כן מבטלות אשה-את-רעותה, אין באף אחת מהן משום גישה מש-

אומנו במידה מספקת בהכרת כושרו, גבולות יכולתו ובעיות-הלוגיסטיות של החיל האחר — הארטילריה?

היות ומצויים עתה ברשות חיל-הרגלים כלי-זין כבדים, שביכולתם להביא, בטוחים ניכרים-למדי לידי נפצי-מחץ-והדף חזקים, בדומה להת-פוצצות פגזי-ארטילריה — הרי ממילא הצורך לקיים חסכון במתן אש ע"י שני סוגי-החיל, בהת-אם לאומדנה נכוחה של חיוניות איזורי-המטרות, הנו עתה דוחק יותר מכפי שהיה בכל זמן אחר. תפעולם של כלי-נשק ללא-רתע ע"י חיל-הרגלים הוא אחת התופעות החדשות שהתפתחו במהלך המבצעים בקוריאה; והאם אמנם כלי-זין אלה מופעלים מתוך איוון נכון עם סוגי-הנשק האחרים — על כך נוכל לעמוד, כאמור, רק באם נעמוד גם על בחינות מסוימות של הבעיה הארטילרית. מהמחקרים שנעשו בתחום זה מתקבל הרושם, כי אמנם מצוי איוון מתקבל-על-הדעת כזה. אין חיל-הרגלים נוטה לניצול-מופרז של הסיוע האר-טילרי, וביסודן מתקבלות משאלותיו על הדעת. אמנם, במבצעי מסע-המלחמה החורפי היתה ב-חיל-הרגלים נטיה ללחוץ על חיל-התותחנים שיר-בה בירית ירי-המנעה על איזורי-הגישו שמסביב לעמדות-הרגלים, לחיפוי על עמדות הגנה אלו במ-שך הלילה; ויתכן מאוד שבאופן זה בוובזו לעתים פגזים רבים יותר מכפי שחייב זאת מצב-הדברים לאמתו. אך יהיה זה מוגזם לראות בכך סימן לחור-סר-הבנה בחיל-הרגלים בענין תפקידה ובעיו-תיה של הארטילריה; שכן, אילו נקטנו בהערכה מחמירה כזו היינו מתנכרים לשיקול, שהנו אנושי-מאוד, האומר כי ראשית-חובתו של מפקד-רגלים היא לעשות כל אשר ביכולתו כדי להקל על דאגת אנשיו, ולחפות על עמדתם, ולא דוקא להעסיק את מוחו בסוגיות הלוגיסטיות-הארטילריות. מתפ-קידם של התותחנים עצמם הוא לעמוד בפני נטיה כזו, באם אמנם יהיו משוכנעים כי הם המבינים את המצב לאשורו. בדרך כלל, לפי הנתונים שנא-ספו במחקרים שהיו נרחבים-למדי, היה חיל-הרגלים האמריקני במלחמת-קוריאה מוכן יותר לקבל על עצמו את הסיכונים המזדמנים בחזית, מבלי לדוח דוחות-ה"צילון" לעזרה-ארטילרית, כפי שהיה הדבר במלחמת-העולם השניה.

אופין המפתיע של רבות ממטרות-האויב, כפי

שטיבן נתגלה בהדרגה במלחמת-קוריאה לעיני הגייסות האמריקאיים — הוא שהביא לידי כך שבמאמץ להדבירן השתמשו הכוחות האמריק-איים במה שנראה כגודש מופרז של אמצעי-קרב שונים. ברם, ניתן לפקפק האם ישנה תקנה למצב-דברים זה. כפילות האמצעים המופעלים נגד מטרות אלו, הוא תוצאה מוכרחת מ"קשיית העורף" המובהקת של הללו, ומכושרן לעמוד בפני האש של סוגי-הנשק הרגילים.

האופן שבו הכוחות הסיניים השתמשו בעמדות מחופרות בראשי-רכסים סלעיים היה מסכל כל

מטלולי תעופתם של פגזים אל בונקר סיני בראש-הרכס

נסיון להטיל אש מדויקת עליהן — וכלולה בכך "האש" של האויריה. כל אש כזו, אף בהתאמצה בכל-יכולתה להרוס את נקודת-המשען המחופרת של היריב, תכופות אינה מביאה בסופו-של-דבר לידי שום דבר מכריע יותר מאשר יצירת אפקט חזק של הלם וחיסולם של כמה מאנשי היריב, אלה שנמצאו בביצורים ה"רדודים" יותר; גם לאחר זאת נשארת בפני חיל-הרגלים המלאכה: — להתקרב אל המטרה, ולפגוע בכלי-נשקו החיליים-ה"רגליים" פגיעה סופית באויב, כשביצוריו העי-קריים של היריב מחזיקים לעתים קרובות מעמד עד אשר נהרגו שוכניהם באמצעות רימונים.

לפי התפיסה המסורתית, משימתה של הארטי-לריה היא לפצץ את ה"תבצורת-הכבדה" של היריב — וחיל-הרגלים מוכן בכל-עת להודות בזכותה של ארטילריה לכך. אך משנגש לבטא אותה במושגי איזורי-מטרה הופכת במבצע-קור-ריאה ה"תבצורת-הכבדה" לדבר-מה חמקני ובל-תי-נתפס במיוחד. יתכן והיא היתה מהוה מטרה-הוגנת בשביל כלי-התותח, אילו יכלו הללו לראו-תה, ולכוון במישרין אליה; ברם, טיבו של הקרקע הוא כזה שרק לעתים נדירות ניתנה להם הזדמנות לכך.

כאשר ישנם לרשות הכוחות הסיניים פרקי-זמן של, נאמר, מ-4 ועד 10 ימים, בהם יוכלו לארגן

כיאות את עמדת-קורהרכס התפוסה בידם — הרי כרגיל משתמשים הם בתור היתד, או ציר-המשען בשבילה במערכת מחפורות-מקלעים שנבנו בס- מוך מאוד אל קו-האופק. אפשר שהמרגמות תפ- עלנה מן המדרון-הקדמי, או מן המדרון-העורפי — הכל לפי הטוה ולפי מציאות של המחפה. הרר- באים מוצבים בתוך „שוחות-שועל“ ה„מכסות“ באשן את דרכי-הגישה אל העמדה, תוך תשלובת מהודקת-יחסית אל הביצורים-הראשיים; ורק לעתים רחוקות מבזבזים הם מכוחם בנסינות להתחיל ולהתגונן כבר בחלקים הנמוכים של המדרונות.

את קירותיהן של מחפורות אלו מהווים, לעתים קרובות, דיוטות-כפולות של קורות עבות, הקשור- רות בכבלים והגג עשוי רובד הבנוי אדמה וסלע, בין מטר-ורבע לשני מטר וחצי עוביו (שאוּלי אף מוגן ע"י בליטה-מזדקרת של צלע-הגבעה שמע- ליו). כתוצאה מכך, נמצא גג כזה בלתי-חדיר מפני אש-טובלנית שתבוא מכל כלי-יריה הפחות מהוביצר בן 8-האינץ' (דהיינו בקוטר 203 מ"מ). אשה של הארטילריה-הקלה אינה יכולה לשחק עמדה זו, פרט למצבים של פגיעה-ישרה — ולפי טיבה של עמדה כזו הרי פגיעות ישירות הן בגדר מקרה המזדמן „פעם אחת לאלף“. אשנבי-הירי — גובהם בין 35 ל-75 ס"מ, וכרגיל הם קבועים בעומקו של השקע שבקיר. לעתים קרובות מוקמו קנים וכוכים כאלה בתוך קמט-קרקע, החודר- פנימה לתוך הרכס, אנכית לצלע מדרונו הפונה אל קו-החזית האמריקאי: וכתוצאה מכך הם מוצבים בזוית-ישרה כלפי המערך האמריקאי — ובמקביל לכיווני האש הנשלחת מתוך מערך זה; כתוצאה מזה מתקבל כי ה„בונקרים“ מוקמו באופן כזה המאפשר לחסום את התקדמות הרגלים, אף שעה שהללו מתקדמים ובאים מן האגף, בתוקפם לאורכו של הרכס.

פירוש הדבר, שהם חבויים כמעט באופן מוחלט מתצפית הבאה מעבר החזית. רכס אחד — אפשר לו שיכיל מ-2 ועד 6 „בונקרים“ כאלה. יתכן וייתכן כי אש-מקלעים מתמידה תבוא עליך במ- שך שעות, מן האיזור בו נמצאים ה„בונקרים“ — ובכל זאת, בטוחים שבין 1400 ל-1800 מ', אף עיניו של צופה מאומן אינה מצליחה לאכן איזו מטרה

תחמושת בשפע. כן גילו הן כושר-עמידה בפני התקפה מן-האוויר, בין ברקטות ובין בנפלים. ומצויות דוגמאות, במקרים שנחקרו, בהן זכתה האויריה בפגיעות ישירות במטעני-נפלים, שפגעו הישר ב"גג" של הבונקר; הנפלים התפשטו על פני הגג, וירד על פני חזיתו של אשנב-הירי, הקרוע כאמור בעומק-השקע — ובכל זאת שוכני הבונקר לא נהרגו; ולאחר הפסקה קצרה — חידשו את אשם.

ספק אם יש בכלל צורך לתאר מה גדול היתרון אשר כלי-הזין ללא-רתע מעניקים אותו לחיל-הרגלים בשעת ירי נגד מטרות מסוג זה, מעמדות בגבעות שממולן, בטוחים שבין 800—850 מ' לבין 1100 מ' הקנה-ללא-רתע בן 75 המ"מ הריהו הכלי היחיד אשר מסוגל להטיל על מטרות כאלו אש ישירה, ושיש לו סיכוי טוב-יחסית לקלוע בדיוק אל המטרה ולהשמדה כבר באמצעות הפגז הראשון; יתכן כי יכלה לעשות כך גם הארטי-לריה-ההדרית (תותח-מעמס), אך היות ואינה בנמצא הרי עיקר התקוה להתגבר על נקודות-משען כאלו קשור בתפעולם של כלי-זין ללא-רתע. בשימוש מסוג זה הצדיקו הללו את עצמם בהודמ-נויות חוזרות-ונשנות. הקנה בן ה-57 מ"מ, הנו אמנם קלימדי בשביל פעולה כזו בטוחים העולים

מבט אנכי על עמדות מחופרות בראשי-הרכסים מפורשת, או להבחין באיזו פעילות ניכרת המת-נהלת באותו איזור.

מתוך גישה שטחית, נראה כל עגין זה כבעיה שיש לפתרה בעיקר ע"י התערבות הארטילריה. התותחנים מקבלים הנחה זו — וחיל-הרגלים לעולם אינו נוטה לחלוק על כך, אולם במציאות, במצב ה"ממוצע" והרגיל, הרי אותה קרקע-ני-שאת, המוחזקת בידי רגלים של צדך-אתה, תכור-פות הנה מודקפת — בין הארטילריה שלך לבין המטרה — ומפריעה לפעולת התותחנים. יתכן כי זה יהיה רכס אחד — ויתכן כי אף סדרת רכ-סים. נדרשת, על כן, מן הארטילריה אש בלתי-

ישירה. הסיכוי לכך כי הבונקרים ישותקו ע"י ירי רגיל של ארטילריה-שדה הופך, במסבות אלו של הכרח במתן אש בלתי-ישירה, לסיכוי נדיר ביותר. די לך רק לחשב את עקומת מסלול תעופתו של פגז ארטילרי הטס לעבר מטרה כזו, כדי שתוכל להוכח מדוע הנו בפועל המצב כפי שצוין כאן, ואם קו-התעופה של הפגז סוטה רק באינצ'ים אחדים — כבר הוחטאה היריה כליל, ומבלי שתהיינה לה לפחות ההשפעות של "החטאה-קרובה", כפי שהן מצויות בתנאים אחרים ורגילים. במשך מספר מבצעים שנחקרו במיוחד, לא היתה לך דוגמה אחת של פגיעה ישירה בפגז-ארטילרי במחפורת סיגית מעין-זו — על אף שקוימה נגד מטרות אלו אש מתמדת, והוצאה

תותח-ללא-רתע בן 75 מ"מ על חצובה